

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**BAŞKANLIK SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME:
GİNE VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

İBRAHİMA CHERİF

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:

DR. ÖĞR. ÜYESİ SEMA MÜGE ÖZDEMİRAY

KONYA-2020

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Adı Soyadı	Ibrahima CHERIF		
Numarası	17810401056		
Ana Bilim /BilimDalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
	Doktora		
Tezin Adı	Başkanlık Sistemi Üzerine Bir İnceleme: Gine Ve Türkiye Örneği		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ibrahima CHERIF

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ibrahima CHERIF		
	Numarası	17810401056		
	Ana Bilim /BilimDalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi/ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	☒	
		Doktora	☐	
	TezDanışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Sema Müge ÖZDEMİRAY		
Tezin Adı	Başkanlık Sistemi Üzerine Bir İnceleme: Gine Ve Türkiye Örneği			

Başkanlık sisteminde yasama, yürütme ve yargı erkleri birbirlerinden katı bir şekilde ayrılır. Erkler arasındaki katı ayrımın esas nedeni, kuvvetler dengesini sağlama amacından kaynaklanmaktadır. Herhangi bir başkanlık rejiminde yürütmenin tüm gücü, hem devlet başkanı hem de hükümet başkanı olan tek bir kişide toplanır. Dolayısıyla yürütme tek başlı bir görünüm arz eder. Ancak yürütmenin tek başlı bir görünüme sahip olması, her başkanlık sistemi uygulamasının hem yetkiler hem de kurumlar açısından birebir aynı olduğu şeklinde değerlendirilmemelidir. Her ülkenin kendisine has bir siyasal kültürü ve tarihi, yönetim geleneği bulunmaktadır. Bu nedenle başkanlık sistemi uygulamaları da birbirinden farklılaşabilmektedir. Farklılıklar kadar ve belki de daha fazla benzerliklerin olması da tabiidir. Bu çerçevede çalışmada, başkanlık sisteminin farklı uygulamaları olarak değerlendirilebilecek olan Gine ve Türkiye hükümet sistemlerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır. Söz konusu karşılaştırma yasama, yürütme ve yargı erkleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada; uzunca bir süre siyasal sistem arayışı içinde olmuş, halihazırda da siyasal sistemini olgunlaştırma çabası içinde olan Gine ve Türkiye’de mevcut hükümet sistemlerinin her ne kadar başkanlık sisteminin temel özelliklerini içerme noktasında benzeşme de farklı coğrafi şartlara ve tarihsel geçmişe, farklı toplumsal, kültürel ve ekonomik yapılaraya sahip olmaları nedeniyle önemli farklılıkları da barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Hükümet Sistemleri, Başkanlık Sistemi, Gine Başkanlık Sistemi, Türkiye Cumhuriyet Sistemi, Hükümet Sistemi

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Ibrahima CHERIF		
	Student Number	17810401056		
	Department	Political Science and Public Administration		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi Sema Müge ÖZDEMİRAY		
Title of the Thesis/Dissertation	Evaluation on Presidential System: Guinea and Turkey			

The presidential system is a system in which legislative, executive and judicial powers are firmly separated from each other. The main reason for this firm separation between these Powers stems is due to the purpose of ensuring the balance of forces. In any presidential regime, all the power of the executive is vested in a single person, who is both the head of state and the head of government. Therefore, executive presents a single-headed appearance. But the fact that the executive has a single-headed view should not be considered that every application of the presidential system is exactly the same in terms of both powers and institutions. Each country has its own political culture and memory, governing tradition. For this reason, presidential system applications can also differ from each other. It is also of course that there are as many similarities as the differences, and perhaps more. In this context, the study aimed to compare the government systems of Guinea and Turkey, which can be considered as different applications of the presidential system. The comparison was carried out within the framework of legislative, executive and judicial powers. In this study, Although the current government systems in Guinea and Turkey, which has been in search for a political system for a long time and also which are currently trying to mature their political systems, are similar to include the basic characteristics of the presidential system, it has been concluded that they also contain significant differences due to their different geographical conditions and historical background, different social, cultural and economic structures.

Key words: Government Systems, Presidential System, Guinean Presidential System, Turkish Presidential System

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iii
ÖNSÖZ	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HÜKÜMET SİSTEMLERİ

1.1.Hükümet Sistemi Sınıflandırması	3
1.1.1. Kuvvetler Birliği Çerçevesinde Hükmet Sistemleri	4
1.1.2. Kuvvetler Ayrılığı Çerçevesinde Hükümet Sistemleri.....	4
1.1.2.1. Parlamenter Sistemi	6
1.1.2.2. Yarı Başkanlık Sistemi	8
1.1.2.3. Başkanlık Sistemi	9
1.2. Başkanlık Sisteminin Ortaya Çıkışı ve Özellikleri	10
1.2.1. Başkanlık Sisteminin Özellikleri.....	12
1.2.2. Başkanlık Sisteminin Organları.....	13
1.2.2.1. Yasama.....	13
1.2.2.2. Yürütme	14
1.2.2.3. Yargı	17
1.2.3. Başkanlık Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları	18

1.2.3.1. Başkanlık Sisteminin Avantajları	18
1.2.3.2. Başkanlık Sisteminin Dezavantajları	19

İKİNCİ BÖLÜM

YASAMA-YÜRÜTME-YARGI ORGANI EKSENİNDE GİNE BAŞKANLIK SİSTEMİ

2.1. Gine’de Başkanlık Sisteminin Tarihçesi	21
2.1.1. Tek Partili Dönem (Sékou Touré 1958-1984).....	22
2.1.2. Çok Partili Dönem (Lansana Conté 1984-2010).....	23
2.1.3. 2010’da Alpha Condé ile Bugüne Kadar Yapılan İlk Demokratik Seçim	26
2.2. Gine Başkanlık Sistemi	30
2.2.1. Yürütme Erki	31
2.2.1.1. Cumhurbaşkanı: Görev, Yetki ve Sorumluluklar	31
2.2.1.2. Başbakan Görev, Yetki ve Sorumluluklar	33
2.2.2. Yasama Erki: Yapısı, Seçimi ve Görevi	34
2.2.3. Yargı Erki: Yapısı, Yetkileri ve Görevi	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YASAMA-YÜRÜTME-YARGI ORGANI EKSENİNDE TÜRKİYE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ

3.1. Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Sisteminin Tarihçesi	37
3.2. Türkiye Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi.....	39
3.2.1. Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Yasama	40
3.2.2. Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Yürütme.....	41
3.3.3. Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Yargı.....	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GİNE VE TÜRKİYE HÜKÜMET SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

4.1. Yürütme Erkinin Yapısal ve Kurumsal Açıdan Karşılaştırılması.....	45
4.2. Yasama Erkinin Yapısal ve Kurumsal Açıdan Karşılaştırması	49
4.3. Yargı Erkinin Yapısal ve Kurumsal Açıdan Karşılaştırması.....	51
SONUÇ	55
KAYNAKÇA.....	56
ÖZGEÇMİŞ	67

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, iki yıl boyunca değerli bilgilerini bizlerle paylaşan, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygıdeğer danışman hocam; Dr. Öğr. Üyesi Sema Müge ÖZDEMİRAY'a, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen arkadaşım Hasan Hüseyin BAYRAKCI ve çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli annem Saran CAMARA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Türkiye'de eğitimimi maddi ve manevi olarak destekleyen “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'na (YTB)” ömür boyu teşekkür borçluyum.

GİRİŞ

Günümüzde hükümet sistemleri büyük ölçüde kuvvetler ayrılığı esas alınarak oluşturulmuştur. Modern demokrasi kavramı ise normatiftir, yani ideal bir siyasi sistem için kapalı tutulan ve her türlü çözümü içinde barındıran sihirli bir kutuyu anımsatır. Bu nedenle demokratik yönetim sistemi, kendi varlığını sürekli yenileyebilen ve bunu kapalı kutuda saklanan ideallerine borçlu olan bir siyasi rejimdir. Demokratik ülkelerde siyasal sistemin yapısını oluşturan hükümet sistemleri genellikle parlamenter sistem, yarı başkanlık ve başkanlık sisteminden oluşmaktadır. Bu sistemlerden herhangi birinin başka değişkenlerden bağımsız olarak, demokratik bir yönetim sisteminin istikralı bir biçimde sürdürülmesinin sağlanması bakımından iyi ya da kötüolduğu söylenemez.

Her üç sistemin olumlu ve olumsuz yanları, iyi ve kötü uygulamaları bulunmakla birlikte her sistem kendi içinde farklı modeller şeklinde de uygulanabilmektedir. Nitekim her ülke kendi özgün şartlarına göre bir model geliştirmiştir. Bu çalışmanın inceleme konusu olan Gine ve Türkiye'nin hükümet sistemleri de buna örnek teşkil etmektedir. Her iki ülkede uygulanan hükümet sistemi olan "Başkanlık Sistemini" ülkelere özgün modeller ile değerlendirmek mümkündür.

Gine'nin başkanlık sistemi anlayışının demokrasiye uygunluğu ile diğer hükümet sistemleri arasında en uygun siyasal yapının hangisi olduğu hususu ve Gine'nin nasıl daha demokratik, istikrarlı ve etkin bir şekilde yönetileceği hususları hem siyasi çevrelerce hem de akademik çevrelerce yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Benzer tartışmaların Türkiye'de de yapılması ve her iki ülkenin hükümet sisteminin benzerlik göstermesi nedeniyle bu iki ülkenin hükümet sistemlerini karşılaştırmak söz konusu tartışmalar için önemli veriler sağlayacaktır. Bu sebeple çalışmada Türkiye ve Gine Hükümet sistemlerinin yasama-yürütme ve yargı erkleri çerçevesinde ayrı ayrı detaylı olarak incelenmesi ve karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Bu bağlamda, çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, öncelikle, hükümet sistemleri genel olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde, kavramsal çerçeve, kuvvetler birliği çerçevesinde hükümet sistemleri, kuvvetler ayrılığı çerçevesinde hükümet sistemleri, sistemlerin ortaya çıkışı, özellikleri, organları, avantajları ve dezavantajları ortaya konulmuştur. Aynı zamanda

parlamentar sistem, yarı-başkanlık sistemi ve başkanlık sistemi tek tek ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise öncelikle Gine Devleti'nde başkanlık sisteminin tarihçesi ve gösterdiği değişimin farklı aşamaları incelenmiştir. Bununla birlikte daha sonra ise Gine Devleti başkanlık sistemi yasama-yürütme-yargı organları çerçevesinde detaylı bir analize tabi tutulmuştur. Çalışmanın üçüncü bölümünde yasama, yürütme, yargı organı ekseninde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ele alınmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise Gine ve Türkiye hükümet sistemlerinde yürütme, yasama ve yargı erki yapısal ve kurumsal açıdan karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

HÜKÜMET SİSTEMLERİ

Akademik çevrelerce ve kamuoyunca sıklıkla tartışılan konuların başında gelen hükümet sistemleri devletin temel organları arasındaki ilişkiye göre kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığı esas alınarak sınıflandırılmaktadır. Bir diğer ifade ile hükümet sistemlerinin sınıflandırılmasında kullanılan ana kriter, erkler arası ilişkilerdir. Temel anayasal organlar arasındaki sistematik ilişkiler hükümet sistemlerini tanımlar (Heywood, 2012: 399).

Hükümet sistemlerinin sınıflandırılmasında, yasama organı ve yürütme organı arasındaki ilişkiler dikkate alınır. Nitekim demokratik bir sistemde her durumda ve koşulda yargı gücünün bağımsız ve tarafsız olması beklenmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın bu bölümünde söz konusu sınıflandırmada yasama ve yürütme organları arasındaki ilişki temel alınarak oluşan farklı hükümet sistemleri irdelenecektir.

1.1.Hükümet Sistemi Sınıflandırması

Hükümet sistemleri güç ilişkilerinin organizasyonuna göre tasarlanmıştır. Yargı her bir sistemin yasama ve yürütme yetkilerinden ayrı olarak değerlendirilir. Başka bir deyişle hükümet sistemleri yasama organı ve yürütme arasındaki ilişkiye göre sınıflandırılır. Kuvvetler birliği sistemleri yasama ve yürütme kuvvetlerinin bu kuvvetlerden birinin elinde toplanmasından oluşmaktadır. Bu iki kuvvet yürütmede toplandığında mutlak monarşiler ve diktatörlükler; yasmada toplandığında ise meclis hükümeti sistemi meydana gelmektedir.

Kuvvetler ayrılığı sistemleri ise, kuvvetler arasındaki ayrılığın niteliğine göre başkanlık sistemi ve parlamenter hükümet sistemi olarak ikiye ayrılmaktadır. Başkanlık sistemi yasama ve yürütme kuvvetlerinin kesin ve sert biçimde birbirinden ayrıldığı bir sistemdir. Buna karşın parlamenter hükümet sistemi bu iki kuvvetin yumuşak ve dengeli bir biçimde ayrıldığı sistemdir. Bu iki sistemin bazı özelliklerini taşıyan ve bu sistemler arasında yer alan üçüncü bir sistem de yarı başkanlık sistemidir.

Başkanlık sistemi, yarı başkanlık sistemi ve parlamenter sistem en iyi bilinen ve uygulanan modellerdir. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde kuvvetler birliği çerçevesinde oluşan hükümet sistemlerine kısaca değinildikten sonra söz konusu modeller detaylı bir şekilde irdelenecektir.

1.1.1. Kuvvetler Birliği Çerçevesinde Hükümet Sistemleri

Kuvvetler birliği sistemleri yasama ve yürütme kuvvetlerinin aynı elde birleştiği hükümet sistemleridir. Bu birleşmede iki ihtimal söz konusudur. Yasama ve yürütme kuvvetleri ya yürütme organında ya da yasama organında birleşir(Gözler, 2004: 81):

- *Yürütme Organında Birleşme:* Birinci ihtimalde, yasama ve yürütme kuvvetleri yürütme organının elinde toplanmıştır. Yani yürütme organı hem kanunları yürütmekte hem de yürüttüğü kanunları kendisi koymaktadır. Bu tür birleşmenin mutlak monarşi ve diktatörlük olmak üzere iki şekli vardır.
- *Yasama Organında Birleşme:* Kuvvetler birliği sistemlerinin bu çeşidinde, yasama ve yürütme kuvvetleri yasama organında birleşmiştir. Yani yasama organı hem kanun yapmakta hem de kendi yaptığı kanunları uygulamaktadır. Bu tür sisteme anayasa hukuku literatüründe “meclis hükûmeti sistemi” veya “konvansiyonel sistem” denmektedir.

Fransa (1792-1795) ve Gine’de (1958-1984) meclis hükûmeti sistemi olağanüstü dönemlerde ve kriz dönemlerinde uygulanmıştır. İlk defa Fransa’da Konvansiyon döneminde (1792-1795) uygulanmıştır. Bu dönemde, yasama, yürütme ve hatta yargı kuvvetleri “Konvansiyon (Convention)ismi verilen bir meclisin elinde toplanmıştır. İkinci örnek Türkiye’deki Birinci Meclis (1920-1923) dönemidir. 1921 Teşkilât-ı Esasîye Kanunu’na göre yasama ve yürütme kuvveti Büyük Millet Meclisi’nde toplanmıştır (Gözler, 2004: 82).

1.1.2. Kuvvetler Ayrılığı Çerçevesinde Hükümet Sistemleri

Kuvvetler ayrılığı ilk kez Aristoteles tarafından ortaya atılmıştır. Aristoteles en iyi politik sistemin her bir gücü ayırarak ve farklı organlar tarafından kullanılmasını sağlayarak mümkün olabileceğini savunmuştur. Kuvvetler ayrılığı teorisinin

oluşumunda Locke ve Montesquieu'nun çalışmalarının da önemli bir yeri vardır. Güçler ayrılığının sınıflandırılması ilk kez on sekizinci yüzyılda Montesquieu tarafından yapılmıştır. Montesquieu, doktrinde teorinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Güçlerin ayrılığı ilkesi temelde liderler ve liderler arasındaki ihtilaftan dolayı iktidarın baskısını önlemek için siyasi düşünürlerin önerdiği bir çözümdür (Erdoğan, 2017: 32).

Güçler ayrılığı, Antik Yunan'dan beri var olan bir sorunu tedavi etmiştir. Bu sorun karmaşık toplumlarda çıkarların nasıl temsil edileceği ve düzenleneceği sorunudur. Cumhuriyetçi Ortodoksların bu soruna cevabı sadece küçük ve homojen devletlerde var olabilecek olan cumhuriyetlerdir. Aristo, Montesquieu ve Rousseau da bu fikri paylaşmışlardır. Çatışma olasılığını ortadan kaldırmanın eski ve etkili yolu güçlerin ayrılığıdır (Dahl, 1993: 33).

Yani klasik anayasa hukukunun temellerinden biri hiç şüphesiz “kuvvetler ayrılığı” teorisidir. Kuvvetler ayrılığı teorisi, ünlü Fransız filozofu Montesquieu'nun ismiyle özdeşleşmiş olsa da bu teorinin kökeni İngiltere tarihinde bulunur. İngiltere'de 1066 yılında Normanların istilasından 1689 tarihli “Bill of Rights (Haklar Bildirgesi)”a kadar yürütme ve yasama kuvvetlerinin ayrılığı yavaş yavaş gerçekleşmiştir. Başlangıçta krala danışmanlık yapan “Magnum Concilium” isimli meclis adım adım vergi koyma ve kanun yapma yetkisini ele geçirerek bir yasama organı hâline dönüştür (Magassouba, 2015: 20).

Montesquieu'ya göre yasama kuvveti sınırlı bir güçtür; çünkü kendi kurallarını takip etme gücüne sahip değildir. Yürütme gücü de sınırlı bir güçtür; çünkü yasa koyucu tarafından belirlenen kurallara saygı duyar. Yargı, hâkimlerin yalnızca yasaların sözlerini söyleyen ağızlar olmaları bakımından da sınırlı bir güçtür. Eğer bu üç kuvvetin dengeleri oynarsa yani yasama organı kendi kurallarını uygularsa, yürütmenin kendi kurallarını belirlediği bir durum oluşursa, yargının “*yasama organının ağızına girmekten*” memnun olmadığı anlamına gelir. Yorum yaparak yeni kurallar yaratmaya çalışılmış olur ve bu sistemde özgürlük yok olur (Gözler, 2004: 84).

Siyasi rejimlerin sınıflandırılması genellikle yasama ve yürütme arasındaki ilişkiye dayanır. Genel olarak demokratik siyasal rejimlerde yargının diğer güçlerden

bağımsız olduğu kabul edilir.Devletin iki ana gücü arasındaki ilişki yürütme gücü ve yargıdır. Yasama ve yürütme yetkileri arasındaki ilişki incelendiğinde üç tür yönetim sistemi ortaya çıkmaktadır. Yetkilerin ayrılmasına dayalı sistemlerde yasama organı ile yürütme arasındaki ilişkinin yoğunluğuna bağlı olarak eğer kuvvetler birbirinden keskin olarak ayrılırsa başkanlık sistemi eğer kuvvetler birbirinden yumuşak biçimde ayrılırsa parlamenter sistemdir. Güçlerin birbiri ile uyumlu bir şekilde ayrıldığı ve parlamenter ve başkanlık sisteminin belli özelliklerine sahip olan bir başka hükümet sistemi yarı başkanlık sistemidir (Dahl, 1993: 36).

Sistemleri açıklarken ABD başkanlık sisteminden İngiltere parlamento sisteminden ve Fransa yarı başkanlık sisteminden yararlanır. Farklı siyasi rejimler uygulayan bu ülkelerin ortak noktası seçilmiş bir liderin varlığıdır. Yürütmenin merkezindeki liderler ABD’de başkan, İngiltere’de başbakan ve Fransa’da cumhurbaşkanıdır.

1.1.2.1. Parlamenter Sistem

Parlamenter sistem İngiltere’de doğmuş ve orada gelişmeye başlamıştır. Başka bir ifadeyle parlamenter sistemin gelişmesi İngiliz monarşisinin dönüşümü ile paralel şekilde gerçekleşmiştir. Bu sistemin doğuşu ve gelişimi monarşinin güç kaybetmesi ve belli seçkinlerin güç kazanması ile gerçekleşmiştir. Bu güç dengesinin değişmesi verginin belirlenmesinde çıkan uyuşmazlık ile başlamıştır. İlk olarak 1215 Magna Carta Libertatum’da “*vergi koymak veya vergi oranını değiştirmek için monarşinin, seçkinlerden oluşan parlamentodan onay alması gerekir.*” maddesi kabul edilmiştir. 1628 Petition of Rights ve 1689 yılında parlamentonun kabul ettiği Bill of Rights adıyla tarihe geçen yasalar egemenliğin artık kimin elinde bulunduğunu açık seçik bir biçimde ortaya koymuştur (Thuillet, 2011: 39-44).

Parlamenter sistem esas olarak hükümetin parlamentodan çıktığı ve var olabilmek için parlamentonun güvenine ihtiyaç duyduğu sistemdir. (Halil, 2017: 1)

Parlamenter sistemi ortak ve üstünde anlaşılmış ilkeler olarak belirlemek zordur. Herkesin ya da her grubun demokrasi kavramında olduğu şekilde parlamenter sistemden anladığı şey yüklediği anlam ve beklentileri farklıdır. Ama bu anlaşmazlık ve ortak noktada buluşamama durumuna rağmen iki ilke kabul edilmiştir. Birincisi

hükümetin parlamentodan çıkmasıdır. Bu açıdan yürütme ve yasama güçleri arasında bir güç kaynaşması vardır (Pelin, 2013: 190).

İkincisi ise çıkan hükümetin parlamentoya sorumlu olması yani hesap vermesidir. Oydaşmaya varılmış iki ilke dışında yürütmenin parlamento içinden göreve gelmesi, yürütmenin kollektif bir şekilde tek kişiye indirgemenen karar alması gibi ilkeler de söz konusudur. Nihayetinde parlamenter sistemde genel olarak yumuşak güçler ayrılığı olduğunu söylenilebilir (Halil, 2017: 4).

Yürütme devlet başkanı (örneğin cumhurbaşkanı) ve başbakanın liderliğinden oluşur. Devlet başkanına oranla başbakanın yürütmedeki görev ve yetkileri çok daha fazla ve kapsamlıdır. Hükümetin başkanı başbakandır ve genellikle parlamentoda en fazla koltuk sayısını elde eden partinin de lideridir. Her ne kadar parlamenter sistemlerde ülkeden ülkeye farklılıklar bulunsa da devlet başkanı partiler üstü tarafsız bir kurum olması ile temel görevi devleti ulusal ve uluslararası düzeyde törensel makamlarda temsil etmektir. Başkanlık sistemlerinde ise devlet başkanı ve parlamento halk tarafından ayrı seçimlerde seçilerek göreve gelir. Bu defa hükümetin başkanı devlet başkanıdır. Belli bir partiden gelmiştir ve yürütme yetkisini en fazla elinde bulunduran kişidir. Hükümet devlet başkanının seçtiği üyelerden oluşmuştur (Pelin, 2013: 2).

Parlamenter hükümet sisteminin başlıca özellikleri şu şekilde özetlenebilir (Orhan,1960:21):

- Yürütme iki başlı olup devlet başkanı ile başbakan arasında paylaştırılmıştır.
- Devlet başkanının siyasi sorumluluğu yoktur; bu nedenle devlet başkanının görevine yasama organı tarafından son verilemez.
- Başbakan ve bakanlar kurulu yasama organına karşı sorumlu olup, yasama organının güvenine dayanır.
- Yürütme, yasama organını feshedebilir.
- Başbakan ve bakanlar kurulu üyeleri aynı zamanda yasama organı üyesidirler.

1.1.2.2. Yarı Başkanlık Sistemi

Yarı başkanlık sisteminde, seçilen bir cumhurbaşkanı, bir başbakan ve bir kabine söz konusudur. Cumhurbaşkanı genellikle anayasada belirlenen sürede hizmet edebilmesi için halk tarafından seçilir. Son zamanlarda yarı başkanlık sistemleri özellikle Batı ülkelerinde popüler hale gelmiştir. Ancak farklı ülkelerde çeşitli biçimler almıştır. Bazı ülkelerde cumhurbaşkanı ve başbakanın eşit yetkileri vardır. Bazı ülkelerde ise cumhurbaşkanı ve parlamentonun yetkilerini paylaştığı böylelikle başbakanın hem cumhurbaşkanı hem de yasama organına karşı sorumlu olduğu bir uygulamadır. Fransa yarı başkanlık sistemini başarabilen önemli bir örnektir. Fransa, 1958 Anayasası ile parlamentonun yetkilerini sınırlandırmış ve 1962'de anayasa değişikliğiyle cumhurbaşkanının yetkilerini artırarak yürütme organını güçlendirmiştir. Başkanın halk tarafından seçileceği ilkesinin benimsenmesinin ardından yeni bir hükümet modeli olarak yarı başkanlık sisteminin özellikleri ortaya çıkmıştır. Bu modelde yürütme organı ikili bir yapıya sahiptir. Yürütme organının bir tarafında başkan diğer tarafında başbakan ve bakanlar kurulu vardır. Bu sistemde devlet başkanı doğrudan halk tarafından seçilmekte ve parlamenter sistemin aksine meclise karşı hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır. Yürütmenin diğer tarafındaki bakanlar kurulu yasama meclisine karşı sorumludur ve parlamentoda yapılan güven oylaması ile düşürülebilir (Avcı, 2014: 4).

Yarı başkanlık yönetim sistemi uygulayan ülkeler arasında İrlanda, Polonya, Slovenya, Avusturya, Portekiz, Romanya, Moğolistan, Güney Kore, Ukrayna, Bulgaristan, Finlandiya, Rusya, Litvanya, Sri Lanka, Haiti, Namibya ve Guyana bulunmaktadır (Robert, 1999: 1-21). Libya, Cezayir, Kazakistan, Beyaz Rusya, Eritre, Etiyopya ve Kamboçya'da olduğu gibi çoğu hükümet uluslarını dünyanın birçok ülkesinin tanık olduğu başkanlık diktatörlüğüne karşı korumak için yarı başkanlık hükümetlerine başvurmuştur. Siyasi istikrara kavuşmanın yanı sıra cumhurbaşkanına ek kontroller ve dengeler sağlamanın bir aracı olarak bu yol denenmiştir (Robert, 1999: 27).

Yarı başkanlık sisteminin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

- Başkan, belirli bir süre için doğrudan veya dolaylı olarak halk tarafından seçilmesi,

- Başkan ve Başbakan arasındaki yürütme yetkisinin dağılımı,
- Başbakanın yürütme yetkilerini doğrudan kullanamaması,
- Başbakan ve kabinesinin parlamentonun güvenine tabi olması.

Başkanlık sistemi ile yarı başkanlık sistemi arasındaki ortak nokta her ikisinin de halktarafından seçilen bir başkanın olmasıdır. Ancak yarı başkanlık sistemi tek bir merkezi otorite yerine ikili bir otorite kurması dolayısıyla başkanlık sisteminden farklıdır. Başkanlık sisteminde cumhurbaşkanı kuvvetlerin ayrılığı nedeniyle yasal müdahaleye karşı korunmuştur ve diğerinin varlığını sona erdirecek yasal bir mekanizma yoktur. Oysa yarı başkanlık sisteminde cumhurbaşkanının gücünü bir başbakanla paylaşması ve başbakanın meclise sürekli destek vermesi gerekmektedir (Sartori,1997:131).

1.1.2.3. Başkanlık Sistemi

Başkanlık sistemi, Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere Latin Amerika ülkelerinde uygulanan bir hükümet sistemidir. Başkanlık sisteminin dinamiklerinin birbirleriyle olan ilişkisi her ülkede farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Başkanlık sisteminin dinamiklerinin uygulaması ile ülkelerin demokratik değerleri arasında ilişki bulunmaktadır (Gökçe, 2012: 30).

Başkanlık sistemi en kısa tanımıyla devlet yönetiminde tek bir kişinin başkanlığında hükümet etme ve devleti yönetme esasına bağlı siyasi sistemdir.

Başkanlık sisteminin önemli özelliklerinden biri yasamanın yürütmeyi fesih etme yetkisinin olmamasıdır. Yasama, yürütme ve yargı organları arasında kesin bir ayırım ve dengeye dayanan yasama ve yargı organlarının demokratik denetimi içinde yürütmenin iktidar olanaklarını genişleten bir hükümet sistemidir. Başkanlık sistemi başkanlık hükümeti sistemi olarak da adlandırılmaktadır. Başkanlık sistemi; uygulandığı kimi ülkelerde yolsuzluk, otoriterlik, nepotizm (tanıdık kayırma), diktatörlüğe araç olma ve çoğulculuk karşıtlığı gibi uygulamalara yol açabilmektedir. Başkanlık sisteminin bulunduğu kimi ülkelerde yolsuzluk, nepotizm ve otoriterliğin aşılabilmesi amacıyla parlamenter sisteme geçildiği görülmektedir (Yurtsever, 2018).

Bu genel açıklamalardan sonra başkanlık sisteminin temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Turhan,2001:32):

- Başkanlık sistemi sert kuvvetler ayrılığı ilkesine dayandığından, yasama ve yürütme organları kesin olarak birbirinden ayrılmıştır,
- Başkan, doğrudan ya da dolaylı olarak halk tarafından seçilir,
- Başkanın ve seçilmiş meclisin görev süreleri sabittir.
- Yasama ve yürütme organları birbirinin varlığına son verecek mekanizmalardan yoksundur,
- Yürütme tek başlı olup, gerek hükümeti kurmak ve gerekse hükümeti idare etmek yetkisi başkana aittir,
- Başkanın anayasal yetkileri ve siyasi sorumluluğu bulunmaktadır.

1.2. Başkanlık Sisteminin Ortaya Çıkışı ve Özellikleri

Başkanlık sistemi 1787'de ABD'de doğup uygulamaya konulan hükümet sistemi modelidir. 1787 yılında Philadelphia'da toplanan kurucu meclis müzakerelerinde ilke olarak belirlenen bir sistemdir. Dolayısıyla kurumları, siyasi ve sosyal yönleri, ortaya çıkışı ve özellikle de Amerikan siyasi kültürünün değerleri açısından kendine özgü bir hükümet sistemi olarak düşünülebilir. Bu özellik nedeniyle bu sistemi tercih eden diğer ülkelerin ilk referans kaynağı ABD Anayasası olmasına rağmen bu sistemi deneyen ülkelerin büyük çoğunluğu istikrar ve demokrasi açısından çok farklı ve başarısız sonuçlar elde etmiştir. İtalyan siyaset bilimcisi Giovanni Sartori başkanlık sistemini üç ana kritere bağlı olarak tanımlar. Birincisi başkanın belirli bir zaman içinde halk tarafından seçilmesi, ikincisi hükümetin veya yürütme organının parlamentonun oyuyla atanamaması ya da görevden alınamaması, üçüncü kriter ise başkanın yürütme organını yönlendirmesidir. Yani başkanla kabine arasında ikili otoritenin olmamasıdır (Aktaran Yazıcı, 2011: 19-20).

Başkanlık sistemi parlamenter sistemin aksine tarihi bir gelişimin ürünü değildir. Heterojen bir yapının zorlaması ile ortaya çıkan başkanlık sistemi prensipleri uzun tartışmalar sonucu ortaya konulmuş olan ve bir doktrin şekli verildikten sonra uygulanmış bir sistemdir. John Michael Carey başkanlık ve parlamenter sistemi karşılaştırırken “başkanlık sistemini parlamenter sistemden ayıran özelliğin göreve geliş ve görevde kalma şekli” olduğunu söyler. Parlamenter sistemde halk sadece

parlamentoyu seçer ve hükümet ondan türer ve onun karşısında sorumluluk taşır. Ama başkanlık sisteminde parlamento ve başkan bağımsız bir şekilde seçilir (Tunçkaşık vd., 2015: 1-2).

Yürütme organının halk tarafından seçilmesi bu sistemin zorunlu özelliğidir. Kendi başına politikaları yürütmek ve başlatmak için ikili bir görevi olan bağımsız bir yönetici olarak çalışmaktadır. Bağımsız bir yasama organı tarafından kontrol edilir, yardım edilir ve denetlenir. Parlamentoya karşı herhangi bir sorumluluğu yoktur. Başkan, yasama organının müdahalesi olmadan, kabinesinin atanması ve görevden alınmasında doğrudan ve tek başına yetkilendirilmektedir (Uluşahin,1999: 41).

Başkanlık sistemi çoğunlukla Güney Amerika ülkelerinde ve birkaç Afrika ülkesinde bulunmaktadır. Günümüzde başkanlık sistemini uygulayan ülke sayısı 40'dan fazladır. Bunlar arasında ABD, Venezuela, Güney Kore, Meksika, Panama, Filipinler, Kenya, Kıbrıs, Brezilya, Kolombiya, Arjantin, Gine ve Afganistan gibi ülkeler bulunmaktadır. Kolombiya 1974 ve Peru ise 1979'dan beri sivil hükümetlerle başkanlık rejimini uygulamaktadır. Özellikle ABD etkisiyle çevre ülkeler olan Latin Amerika ülkeleri de başkanlık sistemini benimsemişlerdir. 1949 yılında Kosta Rika ve 1958'de Venezuela, kendine özgü formülle bu sistemi uygulamıştır. Arjantin, Uruguay, Brezilya ve Şili olmak üzere birçok Latin Amerika ülkeleri başkanlık sistemini demokratik bir biçimde 1980'li yıllarda canlandırabilmişlerdir (Yaman, 2014).

Paraguay 1989'da başkanlık sistemine geçmiştir. Ekvator, Bolivya, Honduras, Guatemala ve Dominik Cumhuriyetleri ile Latin Amerika dışında Filipinler ve Endonezya gibi ülkeler günümüzde başkanlık sistemini uygulamakta olan diğer örnekler olarak sıralanabilir. ABD'de başkan yalnızca iki dönem hizmet verebilirken Kosta Rika ve Venezüella'da başkanların arka arkaya iki dönem hizmet etmeleri yasaktır. Komünizm sonrası demokrasi değerlerini kendi ülkelerinde gerçekleştirmeye çalışan Doğu Avrupa ülkeleri yeni anayasalarda halkoyu ile seçilmiş güçlü başkan tercihi ön plana çıkmıştır. Polonya, Bulgaristan, Romanya gibi devletler başkanlık sistemi ile parlamenter sistemin karışımı bir sistem olan yarı-başkanlık sistemini kendi ülkelerinde kullanmışlardır (Tunçkaşık vd., 2015: 11).

Günümüzde federe devlet (eyalet) olarak adlandırılan 50 üye devletten oluşan Amerika Birleşik Devletleri (ABD), federal bir cumhuriyettir. Ancak, Amerikan federal sisteminin ve uygulamadaki güçlü yerel yönetim anlayışının dayanağı olan ABD Anayasasında ne federalizm ne de yerel yönetim kavramı yer almaz. Buna rağmen dünyada federal sistemin başkanlık sisteminin ve özerk yerel yönetimlerin en başarılı örneği olarak gösterilir. Amerikan federalizmi ve başkanlık sistemi başlangıçta var olan 13 koloninin çok sıkı pazarlıklarla yerel ile merkezi otoriteler arasında kontrol ve denge temelli kurduğu ve daha sonra 250 yıllık süreçte evrilmiş bir modeldir. ABD federal başkanlık modelini anlamak için üzerine kurulu olduğu “kontrol ve denge sistemini” iyi kavramak gerekmektedir (Gül vd., 2017: 106).

1.2.1. Başkanlık Sisteminin Özellikleri

Başkanlık sistemi hem yürütme organının başı hem de devlet başkanı olan başkanın, sabit bir süre için halk tarafından seçildiği ve yasama organının başkanı düşüremediği başkanın da yasama organını feshedemediği bir sistem olarak tanımlanmaktadır (Onar, 2005: 72).

Başkanlık sistemi; parlamenter sistem ve yarı-başkanlık sisteminde mevcut olan yürütmede iki başlılık problemini tümüyle ortadan kaldıran sistemdir. Cumhurbaşkanlığı ve başbakanlık makamlarını başkanlık makamında toplayan sistem yürütmeyi de tümüyle başkana devretmektedir. Başkanlık sisteminde başkan doğrudan halkoyuyla seçilir. Fakat başkanın doğrudan seçilmesi başkanlık sisteminin ayırıcı özelliği olarak görülemez. Yarıbaşkanlık sistemlerinde de cumhurbaşkanı doğrudan halk tarafından seçilir. Bu nedenle başkanlık sisteminin ayırıcı özelliği sert kuvvetler ayrılığıdır (Kılınç, 2015: 19-20).

Başkanlık sistemi; parlamenter sistem ve yarı-başkanlık sisteminden önemli ölçüde ayrılmaktadır. Başkanlık sistemini bu yönetim sistemlerinden ayıran temel hususlar, çok daha keskin bir güçler ayrılığı öngörmesi ve ülke yönetiminde istikrara yaptığı vurgudur. Başkanlık sisteminin en temel ilkeleri şunlardır (Aslan, 2015: 15-16);

- ‘Yürütmenin başı olan başkan ve yasama organını temsil eden milletvekilleri doğrudan halk tarafından ya da halkın seçtiği bir seçmenler kurulu tarafından

ayrı ayrı olarak seçilmekle birlikte zaman açısından aynı dönemde gerçekleştirilebileceği gibi farklı dönemlerde de yapılabilir.

- Seçimlerin sona ermesiyle birlikte hükümet otomatik olarak kurulmuş olur ve başkanın parlamento dışından atayacağı bakanların işbaşı yapmasıyla hükümet görevini icra etmeye başlamaktadır. Seçimlerden sonra da yürütme ile yasama organları arasındaki keskin ayırım devam eder. Aralarında organik bir bağ bulunmamaktadır. Yürütme ve yasama gördükleri işlevler açısından birbirinden net bir şekilde ayrılır. Yürütmenin başı olan başkan ekonomi, siyaset, güvenlik gibi alanlarda ülke yönetimine odaklanırken tamamıyla bağımsız olan parlamento bir yandan ülke yönetimine dair önemli meselelerde yasa yapma diğer yandan da yürütmeye karşı denge unsuru işlevi görmektedir.’

1.2.2. Başkanlık Sisteminin Organları

Devletin siyasal otoritesinin yasama, yürütme ve yargı erklerine ayrılması, herhangi bir dalın bir başkasının temel işlevlerini yerine getirmesini sınırlamak için devlet sorumluluklarının farklı dallara bölünmesini ifade eder. Amaç, güç konsantrasyonunu önlemek ve kontrol ve dengeyi sağlamaktır. Amerikan hükümet sisteminde erklerin yetkilerinin geleneksel özellikleri şunlardır: Yasama organı, devlet yasalarını yürürlüğe koymaktan ve hükümeti işletmek için gereken parayı tahsis etmekten sorumludur. Yürütme kolu yasama organı tarafından yürürlüğe giren ve finanse edilen kamu politikasını uygulamaktan ve yönetmekten sorumludur. Yargı erki ise anayasa ve yasaları yorumlamaktan ve yorumlarını ondan önce getirilen tartışmalara uygulamaktan sorumludur (Bezci, 2005: 79).

1.2.2.1. Yasama

Yasama gücü modern devletin yürütme ve yargı gücüne sahip üç bileşeninden biridir. Yasama yetkisinin işlevi yasa yapmaktır. Toplumsal sorunlara çözüm üretmek amacıyla sunulan projeler masaya yatırılır, tartışılır ve çoğu kez yasama komiteleri (veya komisyonları) tarafından incelenir. Sürecin sonunda projeler nihai oylamaya tabi tutulur. Genel olarak projeler kanun haline gelmek için yürütme erki tarafından onaylanmalıdır (Küçükoba, 2013: 35).

Kongre Amerikan başkanlık sisteminde yasama yetkisine sahip kurumdur. Anayasaya göre tüm yasama yetkisi Kongreye aittir. Kongre, Temsilciler Meclisi ve Senato aracılığıyla yasama yetkisini kullanır. Amerika Birleşik Devletleri'nde kongre federalizmden türetilmiş iki odalı bir yapıdan oluşur (Küçükoba, 2013: 35). Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kongre veya yasama organı 438 temsilcili Temsilciler Meclisi ve 100 senatörden oluşan Senato'yu içerir. Kongrenin kurucu meclisi, devletlerin nüfus yoğunluğu dikkate alınarak oluşturulmuştur. Senato nüfus yoğunluğundan bağımsız olarak her eyaletten seçilen iki senatörden oluşur. Senatörler ve temsilciler Kongrenin yasama faaliyetlerine başlamasını sağlar. Kongre çalışmaları 3 Ocak'ta başlar ve 31 Temmuz'da sona erer. Kongre hâkimlerin seçimi ve bakanların atanmasında etkilidir. Vatandaşlığa kabul, vergilerin uygulanması, yıllık bütçelerin kurulması, savaş ilanı ve kalıcı bir askeri birimin kurulması, yaşama aktif katılım gibi konularda görev ve yetkileri bulunmaktadır. Uluslararası politika, ticaret düzenlemeleri ve dış ticaret düzenlemelerinde rol oynarlar (Arslan, 2013: 200).

Temsilciler Meclisine seçilmek için en az 25 yaşında ve en az yedi yıl ABD vatandaşı olunması gerekmektedir. Yine seçim sırasında seçimin yapıldığı eyalette ikamet edilmesi gerekir. Temsilciler Meclisi Senato ile eşit bir temele dayanan ve bütünüyle (inisiyatif, inceleme, oylama) yasama yetkisine sahiptir (Dye, 2003: 48).

Senatoda her federal yönetimi iki senatör temsil eder. En az nüfuslu 25 eyalet (toplam nüfusun %20'si), sandalyelerin yarısına sahiptir. Senatörler, 1913'ten bu yana doğrudan genel oyla seçilirler, görev süreleri altı yıldır ve senatörlerin üçte biri her iki yılda bir yenilenir. Senato Temsilciler Meclisi ile aynı yasama yetkisine sahiptir. Ntekim yasaların meclisler tarafından aynı şekilde oylanması gerekmektedir (Kamalak, 2007: 53).

1.2.2.2. Yürütme

Yürütme gücünün görevlerinden biri yasama organı tarafından kabul edilen yasaları uygulamaktır. İcra kararları genellikle karar veya emirdir. Yürütmenin ayrıca kendi yetkileri de vardır. Genellikle “*isteğe bağlı*” olarak adlandırılır. Bunlar, parlamentonun izni olmadan doğrudan hükümet tarafından alınabilen kararlardır. Yürütmenin bu yetkileri hızlı eylem gerektiren bir kriz veya acil durumlarda önem arz etmektedir.

Yasama ve yürütme arasındaki ayrımı daha anlaşılabilir kılmak için şu iki özelliğe değinmekte fayda vardır (Karaman, 2012: 28):

1) Yasama organı istisnalar dışında, kamuya açık bir şekilde müzakere yaparken yürütme, kamuoyuna veya medyaya açık şekilde müzakere yapmaz.

2) Yürütme yetkisi, zaman içerisinde sürekli olma özelliğine sahipken yasama organı sadece periyodik olarak görev yapmaktadır.

Başkanlık sisteminde başkan yürütme organını temsil eder. Başkan sadece sıradan bir politikacı değil aynı zamanda güçlü bir partinin lideri ve halkın güvenini kazanan bir kişidir. Yürütme organındaki tek yetkili kişi başkandır. Büyük bir güce ve mükemmel yönetim imkânına sahiptir. Yürütme organı ülkenin en büyük karar organını temsil eder (Kuzu, 2012: 35).

Başkanlık sisteminin asıl önemli özelliği yasama ve yürütme organlarının birbirlerini sıkı bir şekilde kontrol etmeleri yani güç dengesidir. Bu iki erkin kaynağı insanlardır ve seçimle gelirler. Meclis hükümeti deviremez, hükümetin meclise son verme yetkisi yoktur. Aralarında üstünlük olmadığı için organlar arasında bir denge vardır. Bu dengenin bir parçası olarak iki kurum kendi şartlarına göre çalışmaktadır. Karmaşık bir mekanizmaya göre başkan tüm Amerikan nüfusu tarafından dört yıl süreyle seçilir ve bir kez daha seçilebilir. Seçim her biri başkanlığa ve başkan yardımcılığına aday gösteren iki partinin arasında geçer. Bu adaylar başkanlık seçimlerinden önceki yaz boyunca ulusal, demokratik ve cumhuriyetçi partiler tarafından seçilir. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı hem devlet başkanı rolünü hem de hükümet başkanının yetkilerini üstlenir. Yalnızca anayasada kendisine atfedilen yetkilere değil aynı zamanda devlet gücüne de sahiptir (Traore , 2010: 89).

Yürütme organı yasama organının çıkardığı kanunları uygulamaktan sorumludur. Yasaların imzalanmasının yanı sıra bunları reddetme (veto etme) ya da yürürlükteki yasaları yürütme emri ve ilanı yoluyla etkileme gücüne de sahiptir. Yürütme organı ayrıca yabancı milletlerle ilişkilerin sürdürülmesinden de sorumludur (Traore, 2010: 90).

Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütme organının başı olan başkan hem devlet başkanı hem de hükümet başkanıdır. Devlet Başkanı olan başkan aynı zamanda ABD diplomasinin de başkanıdır ve dış politikada önemli kararlar alma yetkisine sahiptir. Aynı zamanda hükümet başkanı olan başkan yasaların en iyi şekilde uygulanmasını ve korunmasını sağlayarak ulusal birliği temsil eder. Başkan Senato tarafından onaylanması şartıyla uluslararası anlaşmalar imzalayabilir. Aynı zamanda başkomutan olarak ABD askeri güçlerinin başıdır. Bu otoriteyi kullanarak ordu ile ilgili önemli kararlar alır. Başkanın ofis üyelerini atama ve görevden alma yetkisine ek olarak aynı zamanda tüm hizmetleri kontrol etme ve önemli kararlar alma yetkisi vardır. Başkan herhangi bir zamanda Senato'nun onayı olmadan bakanları ve her derece üst düzey yetkililerini görevden alabilir. Bu yüzden bazı insanlar başkanlık sistemini Birleşik Devletlere özgü bir süper başkanlık sistemi olarak nitelendirirler (Kuzu, 2012: 27).

Amerika Birleşik Devletleri'nde başkan yardımcısı başkan ile aynı şartlar altında seçilir. Yürütme organındaki başkan yardımcısının çok sınırlı ve iyi tanımlanmış bir rolü vardır. Başkan yardımcısının seçim döneminde başkanın oy sayısındaki artışa katkıda bulunduğu bir gerçektir. Nitekim seçim dönemlerinde eğer başkan sağda ise, başkan yardımcısı solda; başkan kuzeyi temsil ederse, başkan yardımcısı güneyi temsil eder. Ayrıca başkanlık sisteminde başkan yardımcısının da Senato'ya başkanlık etme yetkisi vardır (Karaman, 2012: 35). Amerika Birleşik Devletleri'nde başkan yardımcısı; başkanın görevini yerine getirmemesi, istifa etmesi veya iş göremezliği durumundaya da uzlaşma mekanizması tarafından mahkum edilmesi ve görevden alınması durumunda başkan yardımcısı başkanın görevini üstlenir. Ek olarak başkan yardımcısı yürütmeden sorumludur ve görevlerini yerine getiremeyen ve kazayla ya da suikast ile ölen veya uzun süreli bir hastalıktan dolayı görevini yapamayacak olan başkanın yerini almaktadır (Kuzu, 2012: 28).

Bakanlar (Sekreterler) doğrudan başkana bağlı, başkan tarafından belirlenen, genel politikayı uygulama yetkisine sahip, kongre ile ilgili hiçbir kolektif veya bireysel sorumluluğu bulunmayan hükümet üyeleridirler. Bakanlar Senato onayı ile başkan tarafından atanır ve başkana karşı sorumludurlar (Karaman, 2012: 39).

1.2.2.3. Yargı

Yargı yasama ve yürütme ile birlikte modern bir devletin üç kolundan biridir. Yargı yasayı (yasama organı tarafından yapılan) yorumlama ve kendisine sunulan somut durum ile arasında bağlantı kurarak karar verme yetkisine sahiptir. Bir hukuk devletinde yasama tarafından çıkarılan kanunlar temelinde davaya konu edilen somut olaylarla ilgili karar veren birimdir. Örneğin, “bir bireye karşı işlenen suç yasalardaki suç tanımına girer mi? Sunulan deliller kanıt olarak kabul edilebilir mi? ve eğer kabul edilebilirse bu şartlar altında yasa ile öngörülen cezalar nelerdir? Bu bir hakimin mi yoksa jürinin mi vermesi gereken bir karar türüdür?” gibi sorulara cevap arar. Mahkemeler yasanın kapsadığı ticaret, aile, mülk, suç, vbtüm konularda karar verir (Traore, 2010: 89).

Genel olarak tarafların başvurabileceği üst bir yargı organı olarak Yargıtay bulunur (ABD, Kanada vb.). Eyalet yargı birimleri arasında anlaşmazlık olması durumunda bu anlaşmazlıkları çözüme kavuşturan anayasa mahkemesi vardır. Yargı genel olarak icra ve yasama organlarından bağımsızdır. Hâkimlerin görevlerine son vermek oldukça zordur. Devletin veya kişilerin emirlerine tabi olamazlar. Bu bağımsızlıkla devlet tarafından işlenen eylemleri belirli yasaların anayasallığını ve hatta bir valinin (bakan veya milletvekili) işlediği eylemleri yargılayabilirler (Traore, 2010: 90).

Yargının bağımsızlığı mutlak anlamda anlaşılmalıdır. Hâkimler kararlarını yasalar veya anayasaya dayanarak kısaca kendilerinin yapmadığı hukuki kurallara dayanarak alırlar. Bazı hukuk alanlarında yargı yalnızca ve genel olarak yürütme organı tarafından polis kuvvetleri veya devlet kurumları tarafından açılan davaları dikkate almaktadır. Yüksek otoriteler tarafından verilen tüm kararlar yargı denilen erkini oluşturur. Demokratik bir toplumda hem yargıç hem parlamento üyesi veya hem yargıç hem de bakan olunamaz (Kotan, 2013: 83).

Güçler ayrılığı ilkesine uygun olarak Amerikan yargı organı diğer organlardan çok güçlü bir şekilde ayrılmaktadır. Yargının dünyadaki en güçlü olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde ABD Anayasası ile federal düzeyde sadece bir mahkeme söz konusudur. O da Federal Yüksek Mahkeme'dir. Yargıtay Devlet Konseyi ve Yüksek Seçim Kurulu nihai kararların alındığı Federal Yargıtay'dır (Kotan, 2013: 83).

Yasama ve yürütme erkleri anayasaya uygunluğu denetleyen Federal Anayasa Mahkemesi tarafından onaylanmayan hiçbir hukuki düzenleme yapamazlar. Bu durumda kanunun yorumlanması ve organlar arasındaki anlaşmazlıklar Anayasa Mahkemesi tarafından karara bağlanır (Arslan, 2013: 226).

- Federal Mahkemeler: Esas olarak, 94 bölge mahkemesi, 13 temyiz mahkemesi ve yüksek mahkemeden oluşur.

- Yüksek Mahkeme: Bu mahkeme biri başkan ya da baş adalet görevi yapan dokuz hâkimden oluşur. Yargıçlar ABD Başkanı tarafından ömür boyu görev yapmak üzere atanır (Traore, 2010: 93).

1.2.3. Başkanlık Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları

Başkanlık sisteminin avantaj ve dezavantajları konusunda iki tarafın da odaklandığı nokta bu sistemde yürütmenin katı görev süresi olmuştur. Başkanlığı savunanlar için bu katılık hükümet istikrarını dolayısıyla siyasi istikrarı sağlayan bir güvencedir. Karşıt görüştekiler içinse parlamento-başkan uyumsuzluğu veya başkanın başarısız olması halinde, sistemin kendini onarma imkânının bulunmaması anlamına gelen bu durumda siyasi kriz söz konusu olabilir (Kuzu, 1997: 92).

Her siyasi sistemde olduğu gibi başkanlık sisteminin de güçlü ve zayıf yanları bulunmaktadır.

1.2.3.1. Başkanlık Sisteminin Avantajları

Başkanlık sisteminin güçlü yönleri bir diğer ifade ile avantajları şu şekilde sıralanabilir (Gönder, 2017: 158-159):

İstikrarlı ve Güçlü Bir Yönetim Sağlaması: Başkanlık sisteminde yürütme organına verilen sabit görev süresi istikrarlı hükümetlerin oluşumuna hizmet eder. Hükümet krizleri ya da parlamenter sistemlere özgü olan ileriye görememe ve belirsizlik sorunu yaşanmaz. Hükümet istikrarı toplumsal istikrara dolayısıyla demokrasinin sağlanmasına katkıda bulunur (Kuzu, 2019).

Temsil İlişkisinin Daha Doğrudan Hale Gelmesi: Başkanlık sisteminde başkanın doğrudan halk oylamasıyla seçilmesi temsil ilişkisini kuvvetlendirmektedir. Bu durum diğer hükümet sistemlerine nazaran başkanlık sisteminde temsil ilişkisinin daha doğrudan kurulabilmesini sağlamaktadır. Halk oy verirken yetkilinin ve sorumlunun kimin olmasını istediğini net bir şekilde gösterebilmektedir (Gönder, 2017: 159).

Aşırılıkların Önlenmesi: Önceki başlıklar altında da değinildiği gibi başkanlık sistemi kuvvetler ayrılığı temelinde dizayn edilmiş olması nedeniyle her erkin karşılıklı bazı enstrümanlara sahip olmasına yol açmaktadır. Bu çerçevede ABD yönetim sistemini tasarlayanlar kuvvetlerin aşırılıklarını engellemek için kontrol denge sistemini oluşturmuşlardır (Gezici, 2018: 82).

Yasama Fonksiyonunda Kaliteyi Artırması: Başkanlık sisteminde kuvvetler ayrılığı ilkesince yasama gücü mutlak şekilde kongrenin elindedir. Yasama üyelerinin yasama organındaki görevleri devam ederken aynı zamanda yürütme organlarında yer almalarının mümkün olmaması her iki erkin ilgili kurumlarında çalışanların kendi faaliyetlerine odaklanmalarını sağlamaktadır (Gezici, 2018: 83).

Sorumluluğun Kimde Olduğunu Belirleme Kolaylığı: Başkanlık sisteminde sorumluluğun kimde olduğunu belirlemek çok kolaydır. Görevlerden ve ihmallerden tek bir adam sorumlu tutulabilir. Örneğin Afrika'da başkan kendi suçu olmasa dahi yanlış giden her şeyden sorumlu tutulmaktadır (Caner, 2015).

1.2.3.2. Başkanlık Sisteminin Dezavantajları

Sistemin avantajları olduğu gibi dezavantajları da vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Katılık: Yasama organı başkanın varlığını sona erdiremediğinden yürütme gücünün süresi sabittir. Bu durumda bir başkan ne kadar yeteneksiz olursa olsun görev süresini doldurmadan görevinden alınamayacaktır. Halk desteği veya meşruiyeti tartışmalı hale gelse de başkan sabit süresi dolmadan değiştirilemeyecektir. Buna karşılık çok başarılı bir başkan yeniden seçilme yasağı olan ülkelerde tekrar seçilememektedir (Tunçkaşık, 2017: 7-8).

Çift meşruiyet: Başkanlık sisteminin önemli dezavantajlarından biri de yasama ve yürütme organlarının doğrudan halkın oylarıyla göreve gelmesinden kaynaklanan iki erkin birbirleriyle yarışan meşruiyet iddiasında bulunabilmeleridir (Tunçkaşık, 2017: 8).

Sıfır toplamlı oyun: Yürütme gücü üzerinde yaşanan başkanlık yarışı kazanan adaya yürütme gücünün tamamını sunarken kaybeden adayın yönetim sürecindeki etkinliğini yok eder. Ya hep ya hiç durumu söz konusudur. Kazanan aday bir sonraki seçime kadar yürütme gücünü tek başına kontrol edecektir (Tunçkaşık, 2017: 7-8).

Başkanlık sistemlerinin siyasi üslubu: Bir önceki dezavantajda da belirtildiği üzere kazananın her şeyi aldığı kaybedenin her şeyi kaybettiği bir sıfır toplamlı oyunda uzlaşmaya değil kutuplaşmaya teşvik eden faktörler ön plana çıkmaktadır. Gelecek başkanlık seçimine kadar iktidarını koruyacağından endişe etmeyen başkanın gerek muhalefetin gerekse seçmen kitlesinin istek ve fikirlerine karşı duyarsız hale gelmesi söz konusu olabilir (Tunçkaşık, 2017: 7-9).

Darbelere ve antidemokratik yönetimlere yol açması: Başkanlık sisteminin yasama ve yürütme arasında sert kuvvetler ayrılığının bulunması sebebiyle kuvvetler arasında yaşanan anlaşmazlıklarda sistemin kilitlenmesi durumu ortaya çıkabilir. Erklar arasındaki ilişkilerin biçimlenişi sistemde esnekliği engelleyerek kriz anlarında demokratik olmayan çözüm yollarına başvurulmasına yol açabilir (Gezici, 2018: 84).

İKİNCİ BÖLÜM

YASAMA-YÜRÜTME-YARGI ORGANI EKSENİNDE

GİNE BAŞKANLIK SİSTEMİ

Yasama ve yürütmenin sert bir şekilde ayrıldığı hükümet sistemi olan başkanlık sistemine verilebilecek örneklerden bir tanesi Gine başkanlık sistemidir. Çalışmanın bu bölümünde Gine başkanlık sisteminin öncelikle tarihçesi üzerinde durulacak daha sonra ise yasama, yürütme ve yargı erklerinin görev ve yetkileri ayrı ayrı irdelenecektir.

2.1. Gine’de Başkanlık Sisteminin Tarihçesi

Gine'deki politik mücadelenin kaynağı sömürge dönemine dayanmaktadır. General De Gaulle tarafından önerilen 28 Eylül 1958 referandumundaki Gine'nin “Tarihi Hayır” oyu şüphesiz Gine'nin siyasi liderlerinin önderlik ettiği uzun ve sert bir mücadelenin sonucudur. Bunlar yurtsever bir dalgalanma sayesinde sendikalist Ahmed Sékou Touré liderliğinde ülkenin bağımsızlığını kazanmasına izin veren gerçek bir koalisyon kurmayı başarmışlardır.

Ahmed Sékou Touré daha sonra Gine Hükümet Konseyi Başkan Yardımcısı ve Gine Demokratik Partisi Afrika Demokratik Topluluğu (PDG / RDA) Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır. Bu parti, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşturulan ve Fransa tarafından sömürgeleştirilen tüm toprakların bağımsızlığına zemin hazırlaması beklenen bir Afrika siyasi partileri federasyonudur. Bununla birlikte, 1958 referandumu sırasında, Fransız Batı Afrika'sının (AOF) çeşitli bölgeleri, Fransız-Afrika Topluluğu anayasası için yeni bir proje olan ve derhal bağımsızlığı ifade eden "Hayır" ve "Evet" arasında seçim yapmak zorunda kaldığında sadece Gine, Fransa ile bağlarını koparmayı ve bundan sonra kendi kaderini kendisinin belirleyeceği bağımsız bir sistem kurmayı tercih etmiştir (Sangare, 2011: 1).

Sekou Touré, 1961 senesinde Mali ile birlikte Afrika Devletleri Birliğini kurmuşlardır. Önce Rusya, Çin, Çekoslovakya gibi sosyalist ülkelerden yardım almıştır. 1968'den sonra meydana gelen karışıklık sürecinden sonra 1974'te Sekou Toure tekrar Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Toure 1984'te ölünceye kadar bu makamda

kalmıştır. 3 Nisan 1984'te Albay Lansana Conte komutasındaki ordu bir darbe ile idareye el koymuştur (İnsamer, 2020).

Gine'de, siyasi yönetim ve demokratik süreç bir dizi frenle, hatta onlarca yıldır ülkeye damgasını vuran müdahaleci tipte bir cumhuriyet yönetim sisteminden kaynaklanan tıkanmalarla karakterize edilir. Bununla birlikte, Başkan Lansana Conté rejimi altında bir miktar ilerleme kaydedilmiştir. Resmi olarak cumhuriyetçi demokratik tipte ana kurumların kurulmasına izin veren ve tam çok partili siyasetin kabulünü destekleyen bir demokratikleşme ve liberalizasyon politikası başlatmıştır. Şu anda 120'den fazla siyasi parti onaylanmıştır.

Gine bağımsızlığını kazanmasının ardından uzun yıllar askeri liderlerce yönetilmiştir. Geçtiğimiz on yılda Sierra Leone, Fildişi Sahibi ve Liberya'da yaşanan karışıklıklar yaklaşık yarım milyon mültecinin Gine'ye iltica etmesine neden olmuştur. Bu hareketlilik etnik anlaşmazlıklara yol açarken ciddi ekonomik sorunları da beraberinde getirmiştir. Gine, Afrika'nın en zengin yeraltı kaynaklarına sahip olmasına rağmen Batı Afrika'nın en yoksul ülkesidir.

Gine Cumhuriyeti, 1958'de bağımsızlığını ilan ettikten sonra 2010 yılında ilk demokratik seçimlerini yapmıştır. 21 Aralık 2010 tarihinde Alpha Condé, Cumhurbaşkanı olarak görevine başlamıştır. Demokratik seçimler, Gine Cumhuriyeti'nin siyasi istikrarını genellikle olumlu şekilde etkilemiştir. Hükümet, ülkede var olan halkın yaşam standartlarının düşüklüğü ve kamu hizmetlerinin eksikliği, etnik gruplar arası çekişmeler gibi sorunları çözmek için çalışmalar yapmaktadır (Sangaré, 2011: 5).

2.1.1. Tek Partili Dönem (Sékou Touré 1958-1984)

Gine, 2 Ekim 1958'de General De Gaul'un önerdiği referandumda, Fransız-Afrika toplumuna önerilen "Hayır" in ardından siyasi bağımsızlık kazanmıştır. Gine Demokratik Partisi'nin (PDG) lideri ve sendikacı Ahmed Sékou Touré, bağımsız Gine'nin ilk başkanı olmuştur. Ülkeyi 26 yıl boyunca otoriterlikle yani tek parti ile yönetmiştir. Bu dönem Soğuk Savaş dönemidir ve Sosyalist bloğa yakın Gine yetkilileri, merkezi iktidara muhalefet yapabilmek için, çok küçük bir çapta, milliyetçi bir hisle, sözde "popüler demokrasi" rejimi kurmuşlardır.

Siyasi muhalifler veya toprak bütünlüğünü ihlal ettiğinden şüphelenilen diğer kişiler alenen infaz veya hapsedilmiştir.

Sékou Touré, karizmatik bir liderdir ve anti-emperyalist konuşmaları ve pozisyonları nedeniyle Afrikalı ilericilerin ve dünyanın gurur duyduğu, aynı zamanda onun Gine'yle birlikte birkaç Afrika ülkesinin kurtuluş mücadelesindeki kararlılığı nedeniyle de kendisiyle gurur duyulan istisnai bir lider olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte, uluslararası sahnede Afrika halklarının özgürlüğünü talep etmiş ve Batı emperyalizmini kınamışsa da, yine de halkını tam bir özgürlüğe kavuşturamamıştır. Ülkede siyasi muhalefet yasaklanmış ve tüm anlaşmazlıklar kanla bastırılmıştır. 26 yıllık hükümdarlığı, siyasi muhaliflerini ortadan kaldırmak için kullandığı gerçek ve hayali komploların kalıcılığıyla belirlenmiştir.

Bu muhalif olaylardan ilki, Sékou Touré'nin iktidara gelmesinden hemen iki yıl sonra ortaya çıkmıştır. Kasım 1961'de Gine Ulusal İşçi Sözleşmesi kongresinde daha iyi muamele görmeyi talep etmeye cesaret ettikleri için öğretmenler sendikası, Sékou Touré tarafından yıkılmakla suçlanmıştır. Başlıca siyasi rakiplerinden biri olarak kabul edilen Koumandian Keïta'yı yok etme fırsatını yakalamıştır. Réotra, Djibril Tamsir Niane, Seck M'Bahi ve Ibrahima Kaba Bah, Hassimiou Bah ve Mamadi Traoré ile birlikte diğer sendikacı arkadaşları tutuklanarak mahkum edilmiştir. Onun hükümdarlığı boyunca, gerçek ve hayali komplolar birbirini, takip etmiştir. Böylece, Gine bağımsızlığının en büyük mimarlarından biri olan ve Fransa'nın önerdiği topluluğa "Hayır" diyen bu kişi, hızla gerçek bir paranoyak diktatöre dönüşmüştür. Onun hükümdarlığı sırasında, önde gelen Gineli ve Afrikalı yöneticiler ve aydınların yanı sıra sıradan vatandaşlar dehşet verici koşullarda can vermişlerdir veya baskıdan kurtulmak için ülkelerinden başka ülkelere kaçmak zorunda kalmışlardır. Başkan Sékou Touré, 26 Mart 1984'te Amerika Birleşik Devletleri'nin Cleveland (Ohio) kentinde kalp ameliyatı geçirirken ölmüştür. Sékou Touré'nin ölümünden sonra Yarbay Lansana Conté önderliğindeki ordu iktidarı ele geçirmiştir (Monde, 1984).

2.1.2. Çok Partili Dönem (Lansana Conté 1984-2010)

Başkan Sekou Touré'nin ölümü sonrası 3 Nisan 1984 tarihinde Albay Lansana Conté ve Albay Diarra Traoré önderliğinde askeri darbe ile görevinden

uzaklaştırılarak, Lansana Conté başkanlık, Diarra Traoré'de başbakanlık koltuğuna oturmuştur. Conté iktidarı döneminde bir önceki dönemde yaşanan insan hakları ihlallerini eleştirmiş, demokratikleşme sağlanamasa da sosyalist düzenden vazgeçmiş, 250 siyasi tutukluyu salıvermiş ve 200.000 Gine vatandaşının ülkelerine geri dönmesini sağlamıştır. Başkan Lansana Conté, liberal ve milliyetçi bir anlayışla devlete ait şirketleri özelleştirmiş, memur sayısını azaltmış ve Gine'de çok partili siyasete izin veren(120'den fazla siyasi parti olmuş) yeni bir anayasa hazırlamıştır. “1992 yaptığı açıklama ile sivil bir hükümete dönüleceğini ifade eden Conté, 1993 yılında gerçekleştirilen devlet başkanlığı seçimlerine katılarak kazanmış ve bu göreve seçilen cumhurbaşkanı olarak devam etmiştir. 1995 yılında gerçekleştirilen genel seçimlerde Conté'nin partisi zafer ile ayrılmıştır” (Wikipedia, 2020).

Ayrıca Bretton Woods kurumlarının da yardımıyla bir yapısal reform programı imzalanmıştır. Bu nedenle kamu hizmeti işgücü alanında büyük ve eşi görülmemiş bir şekilde reformlar hayata geçirilmiştir. Mevcut 88.000 memurun 50.000'den fazlası değerlendirme testleri ile kamu hizmetinden çıkarılmıştır. Bununla birlikte bu reformların hem olumlu etkileri (kamu hizmeti işgücünün azaltılması) hem de olumsuz etkileri (nitelikli profesyonellerin büyük kayıpları, genç mezunların işsizliği, kamu hizmeti gören personelin yaşlanması) olmuştur.

Şubat 2007'de muhalefetin ülke genelindeki en büyük sendikalar ile birlikte hareket etmesi neticesinde Gine genelinde grev kararları alınmış, bu grevler halk ayaklanmasına dönüşmüş, Conté'de bu olaylar nedeniyle talepleri karşılamak zorunda kalmıştır. Talepler arasında yer alan tarafsız başbakan ataması noktasında Lansana Kouyaté başbakan olarak atanmış, bir diğer önemli talep olan gıda maddelerin ücretlerinin düşürülmesi konusu da işleme alınarak gıda maddelerinde fiyat indirimleri gerçekleştirilmiştir.

2008 yılında istismarların devam etmesi nedeniyle oldukça istikrarsızlaştırılmış ve zayıflamış olan Başkan Conté Gine'de fazla kontrol sahibi olamamıştır ve bazı askeri yetkililere güvenmiştir. Bununla birlikte Mayıs 2008'de askerlerin maaşı yüzünden isyan patlak vermiştir. Çok sayıda asker ve sivil huzursuzluk sırasında öldürülmüş ve yaralanmıştır. Bu durum, Savunma Bakanı'nın görevden alınması ve durumun yeniden değerlendirilmesi vaadiyle sona ermiştir.

Ancak 2008 yılının Haziran ayında, maaşın ödenmemesi nedeniyle protesto yapma sırası polise gelmiştir. Polis hareketine acımasızca baskı uygulayanların bazıları cuntanın ana üyeleri ve Aralık 2008'de Conté'nin ölümünde iktidara gelen hükümetin üyeleri arasındadırlar (Pradel ve Gee, 2010: 29).

23 Aralık 2008 tarihinde Conté'nin uzun süreli hastalığının etkisi ile hayatını kaybetmesi sonucu anayasa gereği oluşan boşluğu geçici görev ile meclis başkanı Aboubacar Somparé üstlenmesi gerekirken, Conté'nin ölümünden sadece bir gün sonra bir grup ordu üyesi adına devlet radyosundan ulusa seslenen ordu komutanı Moussa Dadis Camara hükümetin ve diğer kamu kurumlarının lav edildiğini, sivil anayasanın askıya alındığını, sendikaların işlemlerinin durdurulduğunu açıklamıştır. Gine halkının derin bir çaresizlik içerisinde olduğunu vurgulayan Camara, sivil ve askeri kişilerin birlikte oluşturacağı bir danışma kurulu ile ülke yönetiminin sağlanacağını ifade etmiştir (Pradel ve Gee, 2010: 26).

28 Eylül 2009 tarihinde Gine ordusu Camara'nın otorite yönetimine karşı protestolarda bulunan göstericilere karşı sert bir müdahalede bulunmuş, yaşanan olaylarda 160 gösterici hayatını kaybetmiştir. 3 Aralık tarihinde uğradığı suikastten ağır yaralı olarak kurtulan Camara, tedavi olabilmek için Fas'a gitmiştir. Camara Ocak 2010'dan bu yana Burkina Faso'nun başkenti Ouagadougou'da yaşamaktadır. 27 Haziran 2010 tarihinde gerçekleştirilen ve ordu mensuplarının katılmasının yasaklandığı devlet başkanlığı seçimleri Gine'nin bağımsızlığını kazandığı 1958 yılından bu yana gerçekleştirilen ilk bağımsız seçimler olarak kayda geçmiş ve Gine Demokratik Güçleri Birliği (UFDG) eski Başbakanı Cellou Dalein Diallo, tarihi rakibin önünde % 43,7 oyla ilk oylamayı önde götürdü. Gine Halkı Topluluğu başkanı Alpha Condé (RPG) oyların %18,2'si ile ikinci, Cumhuriyet Güçleri Birliği'nden (UFR) Sidya Touré ise % 13 oyla üçüncü olmuştur.

Alpha Condé (Malinké) ve Diallo (Fulani) taraftarları arasında siyasi-etnik çatışmalar patlak verirken, General Konaté, Malian Siaka Toumani Sangaré'yi tartışmalı bir seçim komisyonuna başkanlık etmeye ve ikinci turu ertelemeye çağırmıştır.

7 Kasım'da, 16 aday ve 112 siyasi partinin RPG etrafında oluşturduğu Rainbow Alliance'ın başında Alpha Condé vardır ve Celou Dalein Diallo'ya karşı oyların % 52'sinden fazlasını kazanmıştır. Bu daha fazla şiddete ve olağanüstü halin

kurulmasına yol açan ancak Yargıtay tarafından onaylanan bir sonuçtur. Cellou Dalein Diallo yenilgisini kabul etmiş ve taraftarlarını sükunete çağırmıştır. Alpha Condé, Mohamed Saïd Fofana'yı Başbakan olarak atamadan önce 21 Aralık'ta yemin etmiştir.

24 adayın yarıştığı seçimlerin ilk turundan sonra ikinci tur seçimleri birçok kez ertelenmiştir. 24 Ekim 2010 tarihinde planlanan ikinci tur seçimlerinin yapılmaması nedeniyle bu iki üyenin mensubu olduğu Fulbe ve Malinke etnik grupları arasında ölümlü çatışmalar yaşanmış, bu olaylar neticesinde ordu toplantı ve gösteri yasağını devreye sokmuştur. İkinci turda Cellou Dalein Diallo ve Alpha Condé arasında yaşanan çekişme 7 Kasım 2010 tarihinde yapılan seçim ile nihayete ermiş, Alpha Condé bu seçimlerden başarılı çıkarak Gine'nin yeni cumhurbaşkanı olmuştur (Ellis, 2009: 171-96).

2.1.3. 2010'da Alpha Condé ile Bugüne Kadar Yapılan İlk Demokratik Seçim

2010'da yapılan ilk demokratik seçimleri, Cumhurbaşkanlığı seçimini uzun yıllar muhalefette yer alan Alpha Condé kazanmış ve sonrasında da 31 Ekim 2015'te yapılan ülkenin tartışmalı Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de ilk turda oyların %57'sini alarak ikinci kez seçilmiştir. Cumhurbaşkanı Condé 54 yaşında bir ekonomist olan Youla Mamady Youla'yı Başbakan olarak atamıştır. 31 kişiden oluşan yeni güçlü kabine planlama, finans, dış politika ve tarımda kilit rollere sahip 7 kadın bakanı da içermektedir. Gine Hükümeti 2016-2020 dönemi için devlet sorumluluğundaki tek kalkınma belgesi olacak ve 2013-2015 için üçüncü Yoksulluk Azaltma Strateji Belgesi (PRSP3), Beş Yıllık plan (2011-2015) ve Post-Ebola Kurtarma Planı (2015-2017) belgelerinin yerine geçecek olan beş yıllık yeni bir kalkınma planı hazırlamıştır.

Gine'de yeni Anayasa karşıtı bloku oluşturan muhalefet partileri, sivil toplum kuruluşları ve diğer toplumsal aktörler tarafından 2020 yılının Ocak ayından seçimlerin gerçekleştirildiği Mart ayına kadar kitlesel protesto gösterileri düzenlenmiştir. Gine'de Genel Seçimler ile yeni Anayasa referandumu 22 Mart 2020 tarihinde eşzamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara göre Cumhurbaşkanı Alpha Condé'nin Gine Halkının Birliği Partisi seçimleri kazanmıştır. Cumhurbaşkanı

Condé'nin partisi Parlamento'da 79 vekil çıkararak üçte iki çoğunluğu elde etmiştir. Referandum sonucu ile Cumhurbaşkanının görev dönemini ikiden üçe çıkararak Anayasa değişikliği kabul edilmiştir (TCDB, 2020)

Gine dünyanın en büyük boksit rezervlerine ve en büyük madeni rezervlerine sahiptir. Ayrıca altın ve elmas madenleri yönünden zengin bir ülkedir. Gine verimli topraklara sahip bol yağışlı ve Batı Afrika'da Senegal Nijer ve Gambiya da dahil olmak üzere çeşitli nehirlerin kaynağıdır. Gine'nin hidroelektrik potansiyeli çok büyüktür ve esasında ülke büyük bir elektrik ihracatçısı olabilir. Ülke ayrıca önemli tarım potansiyeline sahiptir. Altın, boksit ve elmas Gine'nin ana ihracat kalemlerini oluşturmaktadır. Ülkenin gelecekte uluslararası yardım ve yatırımlara erişimi hükümetin şeffaf olması yolsuzlukla mücadele bankacılık sistemini ıslah etme iş ortamını iyileştirme ve altyapı oluşturma becerisine bağlı olacaktır.

Nisan 2013'te hükümet vergi ve telif haklarını azaltmak için madencilik kodunu değiştirdi. 2014 yılında Gine Madencilik sözleşmelerini yayınlayarak Ekstraktif Endüstriler Şeffaflık Girişiminin gerekliliklerine uymuştur. Gine bazı hedeflere yönelik reformların ertelenmesine rağmen Ekim 2016'da IMF ile programını tamamladı. Gine halihazırda tarımda sektörü ve kırsal ekonominin gelişimi de dahil olmak üzere katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine odaklanan yeni beş yıllık ekonomik plana dayanan yeni bir IMF programını müzakere etmektedir. Siyasi istikrarsızlıkta Ebola salgınının yeniden piyasaya sürülmesi yüksek uluslararası emtia fiyatları ve hükümetin uzun süreli kalıcı bir yolsuzluk, verimlilik ve şeffaflık programının olmaması gibi faktörler etkilidir. Bu durum Gine'nin gelecek yıllardaki büyüme performansını olumsuz etkileyecektir.

2017 yılında tarımsal üretim ve kamu yatırımları ekonomik büyümeyi hızlandırırken, madencilik sektörü de ekonomik performansta önemli bir rol oynamıştır. Sonraki hükümetler ülkenin yetersiz altyapısını geliştirmekte başarısız oldular. Gine'nin kronik elektrik sıkıntısı halen devam ediyor. Kötü karayolları demiryolları ve köprüler ile suya erişim sıkıntısı ekonomik gelişmeyi zayıflatmaya devam etmektedir. Başkan Alpha CONDE tarafından yönetilen mevcut hükümet yabancı yatırım çekmek için elverişli bir ortam yaratmak için çalışıyor ve Batı ülkelerinin ve işletmelerinin Gine'nin ekonomik kalkınmasına daha fazla katılmasını

istemektedir. Yoksulluk oranı kırsal alanlarda (2012 yılında %65) kentsel alanlardan (%35) çok daha yüksektir. Nüfusun bu mekânsal dağılımı temel sosyal hizmetlere istihdama ve mekânsal planlamaya erişim açısından gerçek bir sorun oluşturmaktadır. Gine nüfusunun %66.5'inden fazlası tarımda çalışmaktadır. Conakry bölgesi en gelişmiş bölgedir. Yoksulluk oranı %27.4 ile ulusal ortalamanın (%55,2) altındadır

İyi yönetim ve hukukun üstünlüğü, kurumların düzgün işleyişi, güçler ayrılığı, yürürlükteki yasa ve yönetmeliklerin doğru uygulanması insan kaynaklarının sağlam etkin ve verimli yönetimi halk arasında milli servetin eşit dağılımı bir ülke için en önemli konular arasında yer almaktadır. Bu ilkeler doğru bir şekilde uygulanmadığında Gine'de iç ve dış çatışmalar olmuştur. Örneğin Yüzbaşı Moussa Dadis Camara'nın başkanlığında 28 Eylül 2009'da trajik olaylar yaşanmıştır. Tekrarlanan bu gerilimler anayasal demokratikleşmeyi sınırlayan faktörlerden olmuştur.

Gine'de kamu politikalarının uygulanması hukukun üstünlüğü ilkelerine saygı duyulmaması ve idari yapının aşırı politikleşmesi nedeniyle temel bir sorun olmaya devam etmektedir. Böylece daha verimli bir kamu idaresi ve organizatörü gelişim rolünü oynayabilir hale getirmek için büyük çabalarla kalıcı olarak eksiklikleri gidermek ve her zaman bu yönetimin kötü imajını düzeltmek için gerekli gözlemciler ve hatta bazı kamu görevlileri tarafından çaba gösterilmektedir. Devletin derinliklerine kadar işlemiş olan politik azgelişmişlik ve yönetim krizi, bir devletin kurumsal, politik, ekonomik, sosyal, güvenlik ve idari boyutlarındaki sorunları beraberinde getirmektedir. Gerçekten de politikidari güçlerin davranışı, başkanlık, hükümet, parlamento meclisleri, siyasi partiler ve bir devletin idareleri ve kamu kurumları da dâhil olmak üzere sivil toplum kuruluşları yönetimin temel unsurlarını oluşturmaktadır (Kamano, 2015: 179).

Gine'de zaman içinde ardışık rejimlerle birlikte devletin temelleri yıpranmış ve kurumsal bir boşluk ortaya çıkmıştır. Sekiz saat çalışma yerine işte sekiz saat harcamayı tercih eden idari yöneticiler nedeniyle ekonomi yozlaşmış ve yozlaşmış uygulamalar giderek artmıştır. Büyük ekonomik ve sosyal eşitsizlikler yetkinlik konusundaki kayıtsızlık, dürüstlük karşısında devletin tepesinde yolsuzluk ve kötü yönetim, müştericilik, etkinliğin ciddi bir krizine yol açmıştır (Nguenang, 2018: 17).

Tüm bunlara ek olarak günümüzde kaçınılmaz bir fenomen olan küreselleşmenin etkileri bulunmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ortaya çıkışıyla dünya küresel bir köy haline gelmiştir. Bilgiye daha kolay erişim demokrasinin ilerlemesine katkıda bulunmuş ve kamu yönetimi kullanıcılarını daha fazla talepkâr hale getirmiştir. Haklarının bilincinde olanlar sivil toplumun da yardımıyla ödedikleri vergilere ve karşılaştıkları zorluklara göre çeşitli taleplerde bulunmaktadır. Dolayısıyla müşteriler olarak muamele görülmelerini ve basitçe yönetilmelerini istemezler. Değişim ışığında kamu politikalarının ancak devletin yeni kalkınma güçlüklerini karşılayabilecek modern bir kamu yönetimine sahip olması durumunda istenen etkiye sahip olabileceği kabul edilmektedir (Kamano, 2015: 20).

Her durumda devletin yeni rolüyle ilgili olarak idarenin görevlerini yeniden tanımlama sorunu son yıllarda kamu karar vericilerinin en büyük endişesini oluşturmaktadır. Bu nedenle Gine devleti işlevlerini ve görevlerini daha iyi yerine getirebilmek için çok değişken bir uluslararası bağlamda reform yapmalı ve bu reformlara uyum sağlamalıdır.

Aralık 2010'da seçilen Cumhurbaşkanı Alpha Conde'un devleti ve yönetimin temel reformlarını başlatmayadığı bir ifade ile devleti yeniden inşaat etmeye çabucak kendini adadığı bir gerçektir. Devlet idaresi, aşağılayıcı uygulamalardan ve sistemlerden acilen kurtarılması gereken hasta bir vücuda benzemektedir. Bu şartlar altında devletin hem halkın hem de günün yeni zorluklarının ortaya çıkardığı taleplere etkin ve verimli bir şekilde cevap verebilmek için küllerinden yeniden doğması gerekmektedir (Cournanel, 2012: 32).

Afrika'da ve Gine'de uluslararası anlaşmalarda yer verilen siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hakların korunması kalıcı bir sorun olmaya devam etmektedir. Gerçekten de yoksulluğa karşı mücadele temel özgürlüklere saygıdan ayrı düşünülemez. Bireylere hayatlarını iyileştirmek için gerekli koşulları yaratma imkânı veren girişim özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplanma özgürlüğü veya örgütlenme özgürlüğünün sağlanmasını gerekir.

2.2. Gine Başkanlık Sistemi

Anayasanın 1. maddesinde Gine Cumhuriyeti; bağımsız, egemen, üniter, laik, bölünmez, demokratik ve sosyal bir cumhuriyettir. Menşei, etnik köken, ırk, cinsiyet veya din ayrımı yapmaksızın tüm vatandaşların kanun önünde eşitliğini sağlar. Tüm inançlara saygı duyar. Resmi dil Fransızcadır. Devlet, Gine halkının kültürlerini ve dillerini destekler. Ulusal amblem, soldan sağa eşit dikey bantlar halinde düzenlenmiş Kırmızı, Sarı, Yeşil bayraktır. İstiklal Marşı "Özgürlük" tür. Gine Cumhuriyeti'nin sloganı "Çalışma, Adalet, Dayanışma" dır. Prensibi "Halkın Halk Tarafından ve Halk İçin Yönetimi" dir. Cumhuriyet'in onursal ayrımları, mühürleri ve arması yönetmelikle düzenlenmiştir.

Anayasanın 1. maddesinde ulusal egemenlik, onun seçilmiş temsilcileri ve referandum yoluyla kullanan kişilere aittir. İnsanların hiçbir kısmı veya herhangi bir birey bunu kullandığını iddia edemez. Oy hakkı evrensel, eşit, gizli, özgür ve şeffaftır. Anayasa ve kanunların öngördüğü koşullarda doğrudan veya dolaylı olabilir. 18 yaşını doldurmuş, medeni ve siyasi haklarından yararlanan kadın veya erkek tüm Gine vatandaşları, kanunla belirlenen şartlar altında seçmendir. Bu hükümlere aykırı her türlü kanun, düzenleyici metin ve idari işlem hükümsüzdür. Kuvvetler ayrılığı ve dengesi ilkesi oluşturulmuştur.

Siyasi partiler ve gruplar, oy hakkının ifadesine ve demokratik hayata katkıda bulunurlar. Hukuka, egemenlik ilkelerine ve demokrasiye saygı göstererek faaliyetlerini özgürce oluşturur ve uygularlar. Herhangi bir ırk, din, etnik köken, cinsiyet, dil veya bölge ile özdeşleşmeleri yasaktır. Siyasi partilerin hangi şartlarda kurulacağı, hangi koşullarda faaliyet göstereceği ve faaliyetlerine son verileceği kanunla belirlenir. Cumhuriyetin kurumları şunlardır: Cumhurbaşkanı, Başbakan, Hükümet, Ulusal Meclis, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Mahkeme, Yüksek Adalet Divanı, Sayıştay ve Ekonomik Konsey, Sosyal, Çevresel ve Kültürel, Yüksek İletişim Kurumu, Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu, Ulusal İnsan Hakları Kurumu, Cumhuriyet Arabulucusu ve Yerel Yönetimler Yüksek Kurulu.

Gine Cumhuriyeti Hükümeti'nde devletin genel politikasını yönlendirmek, kontrol etmek, koordine etmek ve uygulamak için görevlendirilen yürütme gücü merkezi organdır.

2.2.1.Yürütme Erki

Yürütme gücü yasama ve yargı yetkisine sahip üç güçten biridir. Devlet siyasetinin günlük yönetiminden ve yasa koyucu tarafından hazırlanan yasanın uygulanmasından sorumludur. Başkanlık sisteminde yürütme gücü tamamen başkanın elindedir.

2.2.1.1. Cumhurbaşkanı: Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Cumhurbaşkanı, "Cumhurbaşkanı" kavramı, başkanlık etmek, yani yönlendirmek, birinci sırayı almak, baş olmak, en üst olmak anlamına gelen Latince "praesidere" fiilinden türemiştir. Bu fiil; yönetmek, yönlendirmek, düzenleyen, yönetici, liderlik etmek, yönetmek vb. gibi manalara gelmektedir.

Gine Anayasasında Cumhuriyet, Devletin özel çıkarlara değil "ortak menfaat" e hizmet etmesi gereken siyasi sistem olarak algılanırsa, o zaman Cumhurbaşkanı, Devlet Başkanı, otorite olarak ilan edilir. Devletin tepesine, "ortak menfaatin" idaresini organize etmek ve yürütmek için doğrudan genel oyla getirilir.

Gine Cumhuriyeti'nde Cumhurbaşkanının statüsü, Anayasa'nın 36. maddesinde açıklanmaktadır: "Cumhurbaşkanı doğrudan genel oyla, yani bütün millet tarafından seçilir ve milli birliği temsil eder ". Bu çerçevede rolü, cumhurbaşkanına tam bir yetki imkanı sağlar. Devletin başıdır. Ulusun politikasını tanımlar, anayasaya uyumu ve tahkim yoluyla kamu yetkilerinin düzenli işleyişini sağlar. Ulusal bağımsızlığın, bölgenin bütünlüğünün, devletin kalıcılığının ve sürekliliğinin, uluslararası anlaşmalara müzakere ve saygının garantörüdür.

Devleti kamusal hayatın tüm eylemlerinde temsil eder, silahlı kuvvetlerin başıdır. Cumhuriyet'in iç ve dış güvenliğini gözetir, büyükelçiler atar, gelen büyükelçileri kabul eder, uluslararası toplantılara başkanlık eder, kanunları çıkarır, lütuf ve düzenleyici yetkiyle kanunları uygular, Devlette sivil ve askeri görevler atar. Cumhuriyetin nişan ve onursal unvanlarını ödüllendirir. Başbakanı atar ve Başbakanın önerisi üzerine hükümetin diğer üyeleri, yetkilerini belirler. Bakanlar Kurulu, Milli Savunma Yüksek Kurulu, Yüksek Yargı Konseyi'ne başkanlık eder. Ulusal Meclisi feshedebilir, olağanüstü oturumda Meclis'i toplayabilir. Kanunların inisiyatifine ve belirli konularda anayasanın revizyonuna sahiptir. Anayasanın 51. ve 154.

maddelerinde belirtilen yetki sınırlaması ile referandumda kullanılan kanun alanına giren konularda kararname çıkarmaya Meclis tarafından yetkilendirilebilir.

Cumhurbaşkanının bu konumu, özellikle Ulusal Meclisi feshetme yetkisine sahip olduğu için onu üstün hale getirmiştir.

Cumhurbaşkanının ayrıcalıkları; Cumhurbaşkanının anayasaya, kanunlara ve yargı kararlarına saygıyı gözeten bir kurum olarak düşünerek, istisnai ve olağanüstü yetkilere sahip olduğu açıktır. Bu nedenle bunlar, tüm yürütme gücünün Devlet Başkanına atfedilmesini haklı çıkarır. Cumhurbaşkanının imtiyazları, yani görevi ile ilgili yetki, imtiyaz ve istisnai haklar Anayasa'nın 45, 46, 47, 48, 49 ve 51. maddelerinde yer almaktadır.

Başkanlığa aday olma koşulları:

- Gine uyruklu olmak;
- medeni ve siyasi haklarından yararlanma;
- sağlıklı olmak;
- bir siyasi parti içinde seçilmek
- en az otuz beş yaşında olmak.

Cumhurbaşkanlığı makamı ise şunlardan oluşur:

- Sivil Kabine
- Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
- Cumhurbaşkanının özel personeli
- Uzmanlaşmış kuruluşlar

Sivil kabine “cumhurbaşkanının gündemini yönetmek, cumhurbaşkanının seyahatinin fiziksel organizasyonunu denetlemek, cumhurbaşkanının siyasi gruplar, sivil toplum ve dini mezheplerle ilişkilerini izlemek”le sorumludur. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ise “ülkenin stratejik tercihlerinin belirlenmesinde Cumhurbaşkanına yardımcı olmak, devletin eylemleri ve ülkedeki durum hakkında düzenli ve eksiksiz bilgi vererek cumhurbaşkanının kararlarını hazırlamak, başkan tarafından imzalanmak üzere sunulan işlemlerin hukuki geçerliliğini doğrulamak, başkanın yazışmalarının hazırlanmasını sağlamak ve kararlarının uygulanmasını sağlamak”tır.

Genelkurmay başkanı tarafından yönetilen Cumhurbaşkanının özel personelinin görevi ise Genelkurmay Başkanı ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ile birlikte Cumhurbaşkanının savunma konularındaki kararlarını ve Milli Savunma Yüksek Kurulu toplantılarını hazırlamak; cumhurbaşkanına, muhtelif orduların kurmayları ve hizmetleriyle ilişkilerinde Milli Savunma Bakanlığı aracılığıyla yardımcı olmak, cumhurbaşkanına ve resmi törenlerde yabancı devlet başkanlarına verilecek askeri onur organizasyonuna katılmaktır.

Büyük projelerin idaresi ve kontrolünden sorumludrudan başkana bağlı uzmanlaşmış kuruluşlar;

- Merkez Bankası,
- Devlet Yargı Temsilcisi,
- Yüksek Hakimler Kurulu Sekreterliği,
- Kamusal Yapılı Miras Dairesi'dir.

2.2.1.2. Başbakan Görev, Yetki ve Sorumluluklar

Anayasaya göre, Cumhurbaşkanının Başbakanı atama ve görevden alma konusunda koşulsuz özgürlüğü söz konusudur. Başbakan'ın, halkın seçtiği ve Milleti temsil eden Cumhurbaşkanına karşı çıkacak başka hiçbir siyasi meşruiyeti yoktur.

Başbakan, bakanlıklar arası konseylere başkanlık eder. Bakanlık toplantılarına başkanlık eder. Yetkilerinin bir kısmını bakanlara devredebilir. Hükümetin yapısı ve bileşimi başbakan tarafından sunulmakta ve önerilmektedir. Gine anayasal geleneğinin aksine, 46. ve 58. maddeler Başbakana "cumhurbaşkanına ayrılanlar hariç tüm sivil görevlere" atama yetkisi vermektedir. Başbakan, diğer bakanların hiyerarşik üstü değildir. Onları istemedikleri bir kararı almaya asla zorlayamaz, ancak ciddi bir suistimal durumunda görevden alınmalarını Cumhurbaşkanı'na önerebilir. Anayasal sistemde Başbakan'a "sosyal diyalogu teşvik etmek ve sosyal ortaklar ve siyasi partilerle anlaşmaların uygulanmasını sağlamak" gibi yepyeni bir sorumluluk düşmektedir. Bu işlev, yeni anayasanın getirdiği dilekçe hakkını, muhalefet partilerinin hakkını (madde 3) ve Gine hukuku "geleneğine" göre uygulanan hak ve özgürlükleri güçlendiren çoğulcu demokraside çok önemlidir.

55. maddede; “Hükümet üyeleri, Başbakan nezdinde kendi dairelerinin yönetiminden sorumludur ”der. Onların Ulusal Meclis nezdinde muhasebe sorumlulukları vardır. Yasama ve mali yetkilere sahip olan Başbakan ve hükümet, olağan kanunun uygulanmasında son derece aktif rol alır ve maliye kanunlarının uygulanmasının hazırlanmasından sorumludur.

Gine’de Başbakan’ın görev ve yetkilerini aşağıdaki başlıklar altında gruplandırmak mümkündür:

- Hükümetin faaliyetlerini yönetmek,
- Kararnamelerle düzenleyici eylemler gerçekleştirmek,
- Yasaların uygulanmasını sağlamak,
- Bazı sivil ve askeri görevlere atanma ve ülkenin savunulması ile ilgili belirli anayasal yetkileri kullanmaktır.

2.2.2. Yasama Erki: Yapısı, Seçim ve Görevi

Gine halkını temsil eden meclis, Ulusal Meclis adını taşır. Üyeleri milletvekili sıfatını taşır. Ulusal Meclis üyeleri doğrudan genel oyla seçilir. Fesih hali dışında görev süreleri beş yıldır. Yenilenebilir. Ulusal Meclis'e katılabilmek için asgari yaş 18'dir. Uygunluk koşulları, uygunsuzluk rejimi ve uyumsuzluklar bir organik yasa ile belirlenir. Ulusal Meclis, yasaları ve eyalet bütçesini oylar. Uluslararası taahhütler konusunda görüş bildirir, işlevlerini yerine getirirken yürütme gücünü kontrol eder. Hiçbir üye, üye olarak görevlerini yerine getirirken ifade ettiği görüş veya oylarla bağlantılı olarak kovuşturulamaz, soruşturulamaz, tutuklanamaz veya yargılanamaz. Meclisin yetkisi dışında, oturumlar sırasında hiçbir Milletvekili cezai konularda kovuşturulamaz veya tutuklanamaz. Millet Meclisi Başkanı, yasama organı içinden seçilir.

Yasama organı, üyeleri paralel bir oylama sistemine göre beş yıllığına seçilen 114 sandalyeden oluşmaktadır. Seçimlerde seçim barajı kullanılmaz. Sandalye dağılımı; oy sayısının orantılı olarak doldurulacak sandalye sayısına ve kalan sandalyelerin en yüksek kalanına bölünmesiyle elde edilen oy sayısına eşit bir ulusal seçim bölümü temelinde yapılır.

2.2.3. Yargı Erki: Yapısı, Yetki ve Görev

Yargı, yürütme gücünden ve yasama gücünden bağımsızdır. En yüksek yargı mercii Yüksek Mahkemedir:

Yargı tarafından verilen nihai kararlar; tarafları, kamu makamlarını, tüm idari ve adli makamları ve savunma güçlerini bağlar. Sulh hakimleri yargı görevlerini yerine getirirken, yalnızca yasanın yetkisine bağlıdır. Tayin edilen sulh hakimleri, kanunla belirlenen koşullar dışında görevlerinden geri alınamaz. Cumhuriyet Savcılığı ve Merkezi Adalet İdaresi sulh hakimleri, Sulh Ceza Yüksek Kurulu'nun muvafakatinden sonra Adalet Bakanının önerisi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Yüksek Sulh Ceza Kurulunun onayı olmadan Sulh Hakiminin atanması geçersizdir. Yargıçların Statüsü, kariyeri ve bağımsızlık garantileri özel bir yasa ile belirlenir.

Yüksek Hakimler Kurulu, Sulh Ceza Hakimliği'nin bağımsızlığı, Sulh Ceza Hakimlerinin kariyeri ve af hakkının kullanılması ile ilgili herhangi bir sorun hakkında görüş bildirir. Af dosyalarını inceler ve gerekçeli görüşle Cumhurbaşkanı'na gönderir. Cumhurbaşkanının başkanlık ettiği Yüksek Hakimler Kurulu aşağıda yer alan on yedi (17) üyeden oluşur:

- Adalet Bakanı, Başkan Yardımcısı;
- Yüksek Mahkemenin Birinci Başkanı;
- Yüksek Mahkeme yakınında Başsavcı
- Meslektaşları tarafından atanan Temyiz Mahkemesinin Birinci Başkanı;
- Söz konusu Mahkemenin Genel Kurulunda seçilen iki (2) Yüksek Mahkeme Sulh Hakimi;
- Meslektaşları tarafından atanan Temyiz Mahkemesinde bir Başsavcı;
- Meslektaşları tarafından atanan Adalet Bakanlığı Merkezi Yönetim Sulh Hakimi;
- Temyiz Mahkemeleri Meclisinde seçilen altı (6) sulh hakimi;
- Meslektaşları tarafından atanan İlk Derece Mahkemesi Başkanı;
- Meslektaşları tarafından atanan bir savcı.

Yargıtay Yüksek Kurulu'na, Yüksek Mahkeme'nin birinci başkanı başkanlık eder. Yüksek Hakimler Kurulu'nun işleyişi, organizasyonu ve diğer yetkileri bir organik kanunla belirlenir.

Yargıtay, idari ve adli konularda devletin en yüksek mahkemesidir. Düzenleyici metinlerin ve yürütme makamlarının eylemlerinin yasallığının ilk ve son yargıcısıdır. Temyiz yoluyla Sayıştay'ın kararlarını dinler. Mahkemelerin diğer idari uyuşmazlıklarla ilgili kararlarını temyiz veya iptal yoluyla alır. Diğer tüm konularda, Yargıtay, alt mahkemeler tarafından son çare olarak verilen kararlara temyiz veya iptal yoluyla temyiz yoluyla karar verir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YASAMA-YÜRÜTME-YARGI ORGANI EKSENİNDE

TÜRKİYE CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, üniter devlet yapısını esas alan partili cumhurbaşkanlığına dayalı ve cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği bir sistemdir. Bu yeni sistem 16 Haziran 2017 Anayasa değişiklikleri ile beraber düzenlenmiş ve 24 Haziran 2018 milletvekili seçimi ve cumhurbaşkanlığı seçiminden sonra yürürlüğe girmiştir. Yeni sistem ile birlikte yasama yürütme ve yargı erklerinde ve cumhurbaşkanlığı seçim sisteminde değişikliklere gidilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde bu değişiklikleri analiz edebilmek için öncelikle cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi öncesinde Türkiye'deki hükümet sistemine kısaca değinilecek daha sonra ise söz konusu sistem yasama-yürütme ve yargı erkleri çerçevesinde irdelenecektir.

3.1. Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Tarihçesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihi 29 Ekim 1923'te başlar ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ilk cumhurbaşkanı olması ile devam eder. 1923'te Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) Türkiye'deki tek siyasi parti yani Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki ilk siyasi parti olmuştur. Yirminci yüzyılın ortalarında tek parti sistemleri Almanya, İtalya ve Çin gibi ülkelere egemen olmuştur. Tek partili sistemlerde devlet her şeyin merkezindedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin çok partili dönemi Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün Ali Fethi Okyar'dan parti kurmasını istemesi neticesinde 1930'da Okyar tarafından muhalefetteki Cumhuriyet Liberal Partisi'nin (Serbest Cumhuriyet Fırkası) kurulmasıyla başlamıştır. Türkiye'deki çok partili demokrasiye geçiş girişiminden kısa süre sonra Atatürk'ün partinin İslamcı kökenli gerici unsurlardan etkilendiğini fark etmesiyle söz konusu parti Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti tarafından kapatılmıştır. Türk siyasal hayatında tam anlamıyla çok partili döneme geçiş Mayıs 1950'de Demokrat Parti hükümetinin iktidara gelmesi bir diğer ifade ile CHP dışında bir partinin zaferi ile başlamıştır. Ancak iktidarlarının ilk dönemlerinde yükselen bir ekonomi sağlayabilmelerine rağmen daha sonraları hükümet yüksek enflasyon ve

muazzam borçlarla uğraştığından muhalefeti sınırlayan yasaları başlatmıştır. Hükümet ayrıca orduyu siyasi rakipleri bastırmak için kullanmaya çalışmış ve ordu 1960 yılında darbe ile yönetime el koyarak Menderes hükümetini sonlandırmıştır.

Türkiye'de hükümet sistemi güçlerin yumuşak bir şekilde ayrılmasını öngören 1961 Anayasası'ndan bu yana tartışılmaya başlanmıştır. Yürütmenin nispeten zayıflığı birçok lider tarafından dile getirilmiştir. 1971-73 anayasa değişikliklerinde, 1982 Anayasası döneminde ve 1987 yılında Turgut Özal tarafından ve daha sonraları ise 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından başkanlık sistemine geçiş tartışmaları yapılmıştır (Tunckaşık, 2015:13). Çeşitli nedenlerle birkaç politikacı tarafından gündeme getirilen reform talepleri genellikle başkanlık sistemi ekseninde tartışılmıştır. Reform arayışı Türkiye'nin gündeminde olmasına rağmen bu yöndeki adımların 12 Haziran 2011'deki seçimlerden sonra somutlaşmaya başladığı görülmektedir.

2007 Anayasa değişikliğiyle cumhurbaşkanının seçilme usulü değiştirilmiş ve cumhurbaşkanının parlamento tarafından değil direkt halk tarafından seçilmesi öngörülmüştür. Bazı yazarlara göre Türkiye böylece yarıbaşkanlık modeline geçmiştir. Böylece, ister cumhurbaşkanı isterse de parlamento halk tarafından seçilmeye başlamış ve aynı meşruiyete sahip olmuştur (Erdem, 2014: 14).

16 Nisan 2017'de Türkiye'de parlamenter sistemde kapsamlı değişiklikler yapılmasına izin veren bir referandum düzenlenerek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda hükümet sistemi değişikliğini de içeren on sekiz önemli değişiklik yapılması ve sonrasında iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) Başkanı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Başkanı Devlet Bahçeli'nin 24 Haziran'da yapılan seçimlerden galip olarak çıkması ile mevcut parlamenter sistemden yeni bir dengesi olan cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş onaylanmıştır. Yeni sistemde cumhurbaşkanı, sadece devlet başkanı olarak değil hükümet başkanı olarak da görev yapmaktadır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yürütme yetkisinin doğrudan seçilen bir kişi tarafından kullanılması söz konusudur. Yeni sistemde beş yıl boyunca cumhurbaşkanı doğrudan veya dolaylı olarak toplumla ilgili güvenlikten dış politikaya, eğitim ve sağlıkla ilgili tüm kamu

politikalarını belirleyecek ve uygulayacak ve uygulamalarını takip edecektir (Erdem, 2014: 17).

3.2. Türkiye Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

Türkiye'nin son 60 yılda hükümete karşı pek çok askeri hareket ve çeşitli eylemlere tanıklık etmesiyeni bir hükümet sistemine geçişin önemli nedenlerinden bir tanesidir. Bunun yanı sıra parlamenter sistemde kararların kabul edilmesinde yaşanan zorluklar, Türkiye'nin etnik açıdan heterojen bir yapıda olması ve dış baskılar da cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişin nedenleri olarak gösterilebilir.

Türkiye'deki hükümet sistemi güçlerin yumuşak bir şekilde ayrılmasını öngören 1961 Anayasası'ndan bu yana tartışılmaya devam etmiştir. Yürütmenin nispeten zayıflığı birçok Cumhurbaşkanı ve Başbakan tarafından dile getirilmiş ve 1961'den itibaren güçler ayrılığını sağlama çabaları dikkat çekmiştir. 1971-73 Anayasa Değişikliği, 1982 Anayasası ve 2007 Anayasa Değişikliği bu çabalar içinde öne çıkmaktadır. Çeşitli nedenlerle birkaç politikacı tarafından gündeme getirilen reform talepleri genellikle başkanlık sistemi ekseninde tartışılmıştır. Reform arayışı Türkiye'nin uzun yıllardır gündeminde olmasına rağmen bu yöndeki adımlar 12 Haziran 2011'deki seçimlerden sonra somutlaşmaya başlamıştır. Bu dönemde "Anayasa Uzlaşma Komisyonu" kurulmuştur. Ancak, Gezi Parkı Olayları, 17-25 Aralık Süreci ve çeşitli örgütlerin terör saldırıları nedeniyle komisyonun yeni anayasa yapma hedefi yarıda kalmıştır (Scotti, 2019: 258).

Kasım 2012'de komisyona sunulan taslak hükümet sistemlerinin Türkiye'nin gündemine girmesinde büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda yapılan tartışmalar ve eleştiriler, 10 Aralık 2016 tarihli ve "Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Önerisi" konulu metin yeni hükümet sistemi fikrinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. 316 Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti) üyesi milletvekilinin imzaladığı kanun önerisi 21 maddeden oluşmuştur (Çolak vd., 2017: 119). Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini öneren Adalet ve Kalkınma Partisi ve onu destekleyen Milliyetçi Hareket Partisi tarafından "istikrar" ve "etkinlik" sağlayacak bir sistem olarak yeni sistem kamuoyuna sunulmuştur. Kısa biçimde ifade etmek gerekirse; "istikrar" belli koşullarda parlamenter sistemde ortaya çıkan hükümet istikrarsızlığını ortadan kaldırmayı; "etkinlik" ise parlamenter sistemde yine

belli koşullarda uzayan ve hantallaşan kamusal karar alma süreçlerini kolaylaştırmayı ve hızlandırmayı ifade etmektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini savunanlar bunlara ek olarak 2014 yılında Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ile elde ettiği meşruiyet ile artık klasik parlamenter sistemdeki gibi sembolik yetkilere sahip bir cumhurbaşkanı olamayacağı, meşruiyeti ile doğru orantılı olarak artırılmış yetkilerle donatılması gerektiğini dile getirmiştir. Mevcut durumda siyasal koşulların bir sonucu olarak cumhurbaşkanı ile başbakanın uyum içerisinde çalıştığı ancak ileride şartlar değiştiğinde bu iki başlılığın çatışmalara yol açabileceği de öne sürülmüştür (Gönenç, [http://:www.tepav.org.tr](http://www.tepav.org.tr), Erişim Tarihi: 10.01.2019).

16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum ile gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinin ardından 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan cumhurbaşkanlığı ve milletvekili genel seçimleri sonucunda Türkiye’de hem yasal hem de fiili olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak adlandırılan yeni hükümet sistemi uygulanmaya başlamıştır (Turan, 2018: 42). 16 Nisan’da onaylanan anayasa değişiklikleri yasama ve yürütme arasındaki ilişkilerle beraber yargı alanında da düzenlemeler yapmıştır. Türkiye’nin kabul ettiği cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin temel özellikleri ve yapılan düzenlemelere yasama-yürütme ve yargı erkleri çerçevesinde aşağıda yer verilmiştir.

3.2.1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yasama

Yeni sistemde Türkiye Büyük Millet Meclisi; meclis araştırması, genel görüşme, meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanmaktadır. Sorular Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar tarafından 15 gün içinde yanıtlanmaktadır. Yasa yapma yetkisi TBMM’de olmaya devam etmektedir. Milletvekili sayısı 550’den 600’e çıkarılmıştır. Seçilme yaşı 25’ten 18’e indirilirken milletvekili olabilmek için askerlik şartıyla ilgili de bir düzenlemeye gidilmiştir. Parlamento ve cumhurbaşkanlığı seçimlerinin 5 yılda bir aynı günde gerçekleştirileceği, süresi biten milletvekilinin yeniden seçilebileceği ve cumhurbaşkanlığı seçiminin iki türlü yapılacağı hükme bağlanmıştır. TBMM’nin görev ve yetkileri "kanun koymak değiştirmek, kaldırmak bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek, para basılmasına ve savaş ilanına karar vermek milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak, TBMM üye tam sayısının

5'te 3 çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilanına karar vermek, anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmek" olarak belirlenmiştir (Gezici, 2018: 214-215).

TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yollarına ilişkin maddesi; yasamanın belli bir konuda meclis araştırması yapması, genel görüşme açarak TBMM Genel Kurulunda görüşmesi ve milletvekillerinin cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanların en geç 15 gün içinde cevaplaması istemiyle yazılı soru sorması konularını kapsayacak biçimde yeniden düzenlenmiştir. Yine bu düzenleme uyarınca TBMM meclis araştırması, genel görüşme meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanmaktadır. Öngörülen hükümet sisteminin doğası gereğince önceden anayasada yer alan gensoru denetleme yetkisinin bir aracı olmaktan çıkarılmıştır (Gezici, 2018: 216).

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde TBMM üye sayısının beşte üç çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verilebileceği gibi cumhurbaşkanının da seçimlerin yenilenmesine karar verebileceği her iki durumda da birlikte seçime gidileceği hükme bağlanmıştır. Cumhurbaşkanının ikinci döneminde meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilmektedir (Demirci, 2018: 135-136).

3.2.2. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yürütme

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde başbakanlık kaldırılarak yürütmenin başının cumhurbaşkanı olması sağlanmıştır. Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimleri 5 yıllık aralıklarla birlikte yapılmaktadır. Cumhurbaşkanı 40 yaşını doldurmuş, yükseköğretim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasından doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Parti grupları ve son seçimde geçerli oyların % 5'ni tek başına veya birlikte sağlayan partiler ile en az 100 bin seçmenin imzasıyla Cumhurbaşkanı aday gösterebilmektedir. Seçimlerde geçerli oyların yarısından bir fazlasını alabilen aday Cumhurbaşkanı seçilebilmektedir (Kartal ve Demirhan, 2017: 577).

Cumhurbaşkanı, cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar ve üst düzey kamu görevlilerinin atanması ve yine bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görev ve

yetkilerinin belirlenmesi konusunda tek yetkili kılınmıştır. Ayrıca cumhurbaşkanının partisiyle ilişkisinin kesilmesi ve partiler üstü tarafsız olması kuralı kaldırılmıştır (Kartal ve Demirhan, 2017: 579-580). Böylelikle cumhurbaşkanının siyasi parti üyesi olmasının yolu açılmıştır. Doğrudan halk tarafından seçilen ve siyasi bir kişilik olan cumhurbaşkanının referandumda anayasa değişikliğinin kabul görmesinin ardından yürürlüğe girmesiyle birlikte bir siyasi partiyle ilişki kurmasına imkân verilmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte iki türlü Cumhurbaşkanlığı seçiminin nasıl gerçekleşeceği de belirlenmiştir (Gül ve Diğer, 2017: 114).

Cumhurbaşkanının görev ve yetkilerine ilişkin maddede gerçekleştirilen değişikliklerle, Cumhurbaşkanına devlet başkanı sıfatı ve yürütme yetkisi verilmektedir. Değişiklik Cumhurbaşkanının, devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil etmesini, anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu bir şekilde çalışmasını temin etmesini düzenlemektedir. Cumhurbaşkanı gerekli gördüğü takdirde yasama yılının ilk günü TBMM'de açılış konuşmasını yapar ve ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında meclise mesaj verir, ibareleri de değişiklikte yer almıştır. Cumhurbaşkanına tanınan diğer yetki ve görevler de yapılan düzenlemelerde sıralanmıştır. Bu düzenlemede en çok dikkat çeken hususlardan biri de bu başlık altında düzenlenen Cumhurbaşkanlığı Kararnameleridir. Cumhurbaşkanına yürütme yetkisine dair hususlarda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarma yetkisi tanınmıştır (Gezici, 2018: 217).

Anayasa değişikliği içerisinde yer alan bir diğer husus da cumhurbaşkanlığı yardımcılığı makamının ihdas edilmesidir. Bu düzenlemede cumhurbaşkanının seçildikten sonra sayısını kendisinin takdir edeceği kadar yardımcı atayabileceği ve cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması durumunda 45 gün içinde cumhurbaşkanı yardımcılarının birinin makama vekâlet etmesiyle yeni seçime gidileceği ibareleri yer almaktadır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar cumhurbaşkanına karşı sorumludurlar.

Olağanüstü hal yönetimi ile alakalı maddede Cumhurbaşkanının; “tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım halleri, savaş, savaş gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma ülkenin ve milletin

bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketleri, anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması, şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde olağanüstü hal ilan edebileceği” hükme bağlanmıştır (Gezici, 2018: 217).

3.3.3. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yargı

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ile birlikte cumhurbaşkanının yargı organları konusundaki görev ve yetkilerindeki değişim neticesinde yargı sisteminde de dolaylı değişiklikler meydana gelmiştir. Önemli değişikliklerden biri Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 9. maddesine “bağımsız” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve tarafsız” ibaresi eklenmiş olmasıdır. Yeni durumda Cumhurbaşkanının yargı ile ilgili görev ve yetkileri şu şekilde belirtilmektedir: “Anayasa Mahkemesi üyelerinin bir kısmını seçmek Danıştay üyelerinin dörtte birini seçmek, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı vekilini seçmek, Askeri Yargıtay Üyelerini seçmek Askeri Yüksek İdare Mahkemesi üyelerini seçmek Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyelerinin bir kısmını seçmektir” (Turan, 2018: 51).

Anayasaya göre 6771 sayılı Kanun ile Anayasa Mahkemesi üye sayısında değişikliğe gidilmiştir. Anayasa Mahkemesine ilişkin Anayasanın 146. maddesinde değişiklik yapılarak Anayasa Mahkemesine seçilecek olan üyelere birinin Askerî Yargıtay birinin de Askerî Yüksek İdare Mahkemesi tarafından seçilmesi ile ilgili olan düzenlemenin kaldırılması nedeniyle üye sayısı 17’den 15’e düşürülmüştür.

Yeni düzenleme ile “disiplin mahkemeleri dışında askerî mahkemeler kurulamayacağı ancak savaş halinde asker kişilerin görevleriyle ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevli askerî mahkemeler kurulabileceği belirtilmektedir. Böylece Askerî Yargıtay Askerî Yüksek İdare Mahkemesi ve askerî mahkemeler kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla kaldırılmıştır” (Gülener, ve Miş, 2017: 18).

Yargı alanında esas değişikliğin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) ile ilgili olduğu söylenilebilir. Yeni düzende adı Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK)

olarak değişen kurulun üye sayısı 22'den 13'e daire sayısı 3'ten 2'ye düşürülmüştür. Önceki düzenlemede yer alan kurulun başkanının Adalet Bakanı olduğu ve Adalet Bakanlığı Müsteşarının da Kurulun doğal üyesi olduğu şeklindeki hükümler korunmasına rağmen 703 sayılı KHK ile bakanlık müsteşarı kadrosu ilga edildiğinden müsteşar yerine bakan yardımcısının kurulun doğal üyesi olması hükmü getirilmiştir. Kurul üyelerinin seçimine ilişkin düzenleme ise şu şekildedir; “Kurul; Bakan Adalet Bakanlığı ilgili bakan yardımcısı ile Cumhurbaşkanınca seçilen dört ve Türkiye Büyük Millet Meclisince seçilen yedi üyeden oluşur. Üyeler dört yıl için seçilir.” Ayrıca HSK üyelerinin en geç 30 gün içinde seçileceği ve bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki 40. günü takip eden iş günü görevlerine başlayacakları da geçici madde ile hüküm altına alınmıştır (Turan, 2018: 52).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GINE VE TÜRKİYE HÜKÜMET SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

"Kuvvetler arasında sert ayırım" olarak adlandırılan başkanlık sistemlerinde yürütme iki başlı değildir. Başka bir deyişle siyasi açıdan sorumsuz olan cumhurbaşkanı ile yasama önünde siyasi sorumluluğu bulunan Başbakan ve bakanların bulunduğu bir sistem değildir. Yürütme gücü ve görevi bir kişide birleştirilmiştir. Bu sistemde başkan halk tarafından seçilir. Bu sistemde cumhurbaşkanının yetkileri sembolik değildir. Çünkü cumhurbaşkanı parlamenter sistemlerdeki hem cumhurbaşkanının hem de başbakanın yetkilerini kullanır. Başkanlık sistemlerinde erklerin göreve gelişinde ve üstlendikleri işlevlerde ayırımın sağlanması amaçlanmıştır. Bu nedenle parlamenter sistemlerin tersine, yürütme (hükümet) yasamanın içinden çıkmaz ve hem yasama hem de yürütme halk tarafından ayrı ayrı seçilir. Yürütme (başkan) yasama önünde siyasal açıdan sorumlu değildir. Yani yasama, başkanı gensoru, güvenoyu gibi mekanizmalarla düşüremez. Buna karşılık başkan da yasamayı fesih yetkisine sahip değildir. Öte yandan, başkanlık sistemlerinde yasama-yürütme ayrılığının bir gereği olarak başkan yasa önerme, yasa gücünde işlemler yapma gibi yollarla yasama alanına karışamaz ancak yasama tarafından kabul edilen kanunları veto edebilir (Çelik, 2019). Ancak ülkelerin kendilerine göre bu kuralları farklılaştırdıkları görülmektedir. Başkanlık sistemi her ülkede aynı kural ve kaidelerle uygulanmamaktadır. Türkiye cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile Gine başkanlık sisteminin özellikleri karşılaştırıldığında bu durum açık bir şekilde ortaya konulacaktır.

4.1. Yürütme Erkinin Yapısal ve Kurumsal Açıdan Karşılaştırılması

İlk olarak Gine ve Türkiye’de devlet ve hükümet başkanının seçim usulü ile seçilebilme şartlarına ve yeterliliğine bakıldığında öncelikle belirtilmelidir ki her iki ülkede de devlet ve hükümet başkanlığı aynı kişide toplanmaktadır. Gine anayasasının 40. maddesine göre başkanın görev süresi altı yıldır ve bir kişi en fazla iki kez seçilebilir. Türkiye’de ise anayasasının 101. maddesine göre cumhurbaşkanının görev

süresi beş yıldır. Her iki ülkede de, arka arkaya olsun ya da olmasın, ikiden fazla başkanlık yetkisi kullanılamaz¹. Yine iki ülke sisteminde de eğer ilk turda hiçbir aday salt çoğunluğu sağlayamazsa ilk sonuçların açıklanmasından on dört gün sonra (Türkiye’de seçimleri takip eden ikinci Pazar günü) ilk seçimde en yüksek oy alan iki aday arasında ikinci seçim yapılır. Bu seçimde en yüksek oy alan aday cumhurbaşkanı seçilir.

Aday olma koşullarına baktığımızda ise Türkiye’de cumhurbaşkanı kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip, Türk vatandaşları arasından seçilir. Gine’de adaylık koşulları ise Gine uyruklu olmak, medeni ve siyasi haklardan mahrum olmamak, sağlıklı olmak ve en az otuz beş yaşında olmak şeklindedir. Ayrıca Türkiye’de cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin TBMM üyeliği sona erer. Gine’de cumhurbaşkanı adaylığı için bir siyasi partinin aday göstermesi gerekirken Türkiye’de cumhurbaşkanlığına siyasi parti grupları en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini almış siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.

Türkiye’de cumhurbaşkanının görev ve yetkileri anayasanın 104. maddesinde düzenlenmiştir. Cumhurbaşkanı devletin başıdır ve yürütme yetkisi ona aittir. Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder. Anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder. Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında meclise mesaj verir. Kanunları yayımlar veya tekrar görüşülmek üzere TBMM’ye geri gönderir. Kanunların TBMM içtüzüğünün tümünün veya belirli hükümlerinin anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi’nde iptal davası açar. Cumhurbaşkanı yardımcılarını atar ve görevlerine son verir. Üst kademe kamu yöneticilerini atar görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler. Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyetinin temsilcilerini gönderir. Türkiye Cumhuriyeti’ne gönderilecek yabancı devlet temsilcilerini kabul eder. Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar. Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar. Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır. TBMM adına Türk

¹ Türkiye’de “eğer görev başındaki cumhurbaşkanının ikinci döneminde meclis tarafından erken seçim kararı alırsa, bu durumda cumhurbaşkanına üçüncü kez aday olma hakkı tanınmaktadır.

Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder. Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir. Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır. Cumhurbaşkanı yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir². Kanunların uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilir. Anayasada ve kanunlarda verilen seçme ve atama görevleri ile diğer görevleri yerine getirir ve yetkileri kullanır.

Anayasa'nın 19. maddesine göre, cumhurbaşkanı; savaş, savaşı gerektirecek bir durumun baş göstermesi, seferberlik, ayaklanma, vatan veya Cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması anayasal düzeni veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerinin ortaya çıkması şiddet olayları nedeniyle kamu düzeninin ciddî şekilde bozulması tabii afet veya tehlikeli salgın hastalık ya da ağır ekonomik bunalımın ortaya çıkması hallerinde yurdun tamamında veya bir bölgesinde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.

Gine'de ise devlet başkanının görev ve yetkileri Anayasa'nın III. bölümünde (35 ve 38. maddelerde) düzenlenmiştir. Yürütmenin başında cumhurbaşkanı ve başbakanın oluştuğu ikili bir yapı söz konusudur. Gine anayasal tarihinde sadece 1982 ve 2010 tarihli anayasalar Başbakan'ın görevlerini açıklamıştır. Başbakan cumhurbaşkanına hükümetin yapısını önerir. Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Başbakanlık görevini kurumsallaştırmaktadır. 62. madde başbakanın cumhurbaşkanı tarafından atandığını belirtir (Baldé, 2014).

Cumhurbaşkanlığı görevi kamusal veya özel olan diğer herhangi bir görevle bağdaşmaz. Bu nedenle icranın başı olarak Cumhurbaşkanı kamu hukuku, ulusal bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve anayasaya saygı gösterilmesini sağlar. Anayasanın 90 ve 91. maddelerine göre, "Cumhurbaşkanı Ulusal Meclis Başkanı ve Anayasa

² Ancak, Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir."

Mahkemesi Başkanının görüşünün ardından kuşatma olağanüstü hal ve savaş hallerini ilan edebilir”. Cumhurbaşkanı yasaları ilan eder ve ordunun Başkomutanı olarak ulusal savunmadan sorumludur ve Savunma Yüksek Konseyi'nin başıdır.

Cumhurbaşkanı anlaşmaları müzakere eder ve onaylar. Yurtdışında Gine'yi temsil etmek üzere büyükelçilerin atamasını yapar. Gine'deki yabancı büyükelçiler kendisine akredite edilmiştir. Gine delegasyonuna tüm uluslararası toplantılarda liderlik eder. Bununla birlikte bazı işlevlerini başbakana veya bazı bakanlara devredebilir. Yukarıda belirtildiği gibi, devlet başkanlığı görevinin yanı sıra, cumhurbaşkanı başka herhangi bir siyasi işlev, herhangi bir seçmeli görev, herhangi bir kamu görevi, herhangi bir özel ve kazançlı mesleki faaliyette bulunamaz.

Cumhurbaşkanına verilen yetkiler, Anayasa'nın 45. maddesinde belirtilen hakemlik görevini yerine getirmesine izin vermektedir: “Cumhurbaşkanı anayasaya saygıyı sağlar. Kamu yetkilerinin düzenli işleyişini ve devletin devamlılığını sağlar”. Ulusun politikasının yürütülmesini belirler ve denetler. Ulusal birliği temsil eder. Yürütme yetkisi, cumhurbaşkanı, başbakan ve hükümetten oluşur. Gine Cumhuriyeti cumhurbaşkanı, yasama ve yargı yetkilerinin yanı sıra Gine Anayasası tarafından sağlanan bir güç olan yürütme gücünün başıdır. Anayasaya göre, kendisi aynı zamanda Gine Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanıdır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde and içerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar görevleriyle ilgili olmayan suçlarda yasama dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanır. Bakanlıkların kurulması, kaldırılması görevleri ve yetkileri teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

Gerek Gine'nin gerekse Türkiye'nin başkanlık sistemleri kendilerine has özellikler barındırmaktadır. Başkanlık sisteminin en bilinen örneği olan ABD başkanlık sisteminden biçimsel ve içerik olarak iki ülke sistemi de ayrılmaktadır. Bununla birlikte her iki ülke sisteminde de devlet başkanı halk tarafından seçimle belirlenmektedir.

Gine başkanlık sisteminde devlet başkanından başka devlet başkanı tarafından görevlendirilen bir başbakan bulunmaktadır. Türkiye cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde ise devletin ve hükümetin başkanı cumhurbaşkanıdır ve bu sistemde ayrıca bir başbakan bulunmamaktadır. Bu farklılığa rağmen yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda her iki ülke devlet başkanının da görev ve yetkileri büyük ölçüde aynıdır.

4.2. Yasama Erkinin Yapısal ve Kurumsal Açından Karşılaştırması

Türkiye Cumhuriyeti'nde yasama yetkisi yalnızca TBMM'nin tekelindedir. TBMM, vatandaşlar için hak ve yükümlülükler doğuran kanunların yapımıyla birlikte devletin bütçesini kabul eder ve bütçenin uygulamasını gösterir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'nın 7. maddesinde, yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde olduğu ve bu yetkinin devredilemeyeceği düzenlenmiştir. 75. maddede meclisin genel oyla seçilen altıyüz milletvekilinden oluştuğu belirtilmiştir. 76. maddeye göre seçilme yaşı on sekizdir ve her Türk milletvekili seçilebilir. Ancak, en az ilkokul mezunu olmayanlar, kısıtlılar, askerlikle ilişkili olanlar, kamu hizmetinden yasaklılar, taksirli suçlar hariç toplam bir yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar zimmet, ihtilas, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar affa uğramış olsalar bile milletvekili seçilemezler. Madde 77'ye göre süresi biten milletvekili yeniden seçilebilir. 80. maddede milletvekillerinin yalnızca seçildikleri bölgeyi veya kendilerini değil bütün milleti temsil edecekleri düzenlenmiştir.

“TBMM’nin kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek; milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile genel ve özel af ilânına karar vermek ve Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmek gibi görev yetkileri bulunmaktadır (Madde 87). Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir (Madde 88)”.

“Cumhurbaşkanı hakkında bir suç işlediği iddiasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis önergeyi en geç bir ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir” (Madde 105).

Gine yasama sistemine baktığımızda ise yasama yetkisi anayasasının IV. başlığında yer almaktadır (Madde 68 vd.). Yasama yetkisi Ulusal Meclis tarafından kullanılır. Gine Ulusal Meclisi fesih durumu haricinde yenilenebilir ve beş yıllık bir süre için doğrudan genel oyla seçilen 114 milletvekilinden oluşmuştur.

Gine Anayasası’nın 70. maddesinde, 1/3 milletvekilinin şehir adayı olarak halk tarafından seçilebileceği düzenlenmiştir. Kalan 2/3 milletvekili ise bütün ülkede siyasi partilerin gösterdiği adaylar içerisinde yine halk tarafından seçilir. En yüksek oy alan partiler daha avantajlıdır. Çünkü siyasi partiler böylece daha fazla milletvekili çıkarabilirler.

Millet Meclisi, 5 Ekim’de başlayıp 4 Temmuz’da sona eren tek bir olağan oturumda toplanmaktadır. 5 Ekim ve 4 Temmuz resmi tatil günleri ise toplantı bir sonraki iş gününe ertelenir. Millet Meclisi, cumhurbaşkanının inisiyatifiyle veya üyelerinin çoğunluğunun talebi üzerine, belirlenen bir gündemle olağanüstü oturumda toplanır. Milletvekilleri, oturumun kapanmasını takip eden ay dolmadan yeni olağanüstü oturum talep edemezler. Millet Meclisinin haklı olarak toplandığı durum dışında olağanüstü oturumlar da kararname ile açılıp kapatılır. Zorunlu yetki geçersizdir. Milletvekillerinin oy kullanma hakkı kişiseldir. Organik bir yasa, istisnai olarak, oy verme yetkisini verebilir. Bu durumda, hiç kimse birden fazla yetki devri için devredilemez. Ulusal Meclis oturumları halka açıktır. Ancak, bileşen üyelerinin oy çokluğu ile kapalı oturumlar düzenlemeye karar verebilir. Tartışmaların tam raporu

Resmi Gazete'de yayımlanır. Ulusal Meclis, Gine halkının temsilcilerinin bulunduğu tek meclistir. Gine Genel Kurulu icra dairesinin yapılanması şu şekildedir:

- Devlet Başkanı
- Dört (4) Başkan Yardımcısı
- Dört (4) Sekreter
- İki (2) Quaestor

Görüldüğü üzere her iki ülke meclisi de tek kanattan oluşmaktadır. Gine parlamentosu 114 milletvekilinden oluşurken TBMM 600 milletvekilinden oluşmaktadır. İki ülke parlamentosunun oluşumunda yani seçim usulünde bir farklılık bulunmaktadır. Gine meclisini oluşturan 114 milletvekilinin üçte biri şehir adayları içerisinde seçilirken üçte ikisi ülke genelinde aday olanlar arasından seçilmektedir. Türkiye’de ise böyle bir ayırım bulunmamakta her il önceden belirlenen sayıda milletvekili çıkarabilmektedir.

Yine iki ülke meclisi de benzer görevleri ifa etmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin korunmasına ilişkin düzenleme yapma yetkisi, suç ve cezaların belirlenmesinin kanun ile yapılması, verginin koyulması ile oranının ve buna ilişkin diğer temel kriterlerin belirlenmesi, savaş kararı alınması gibi önemli konular her iki ülkede de meclisin yetkisindedir. Bunların yanında hükümetin denetlenmesi, bütçenin ve kesin hesap kanununun kabul edilmesi de yine ülke meclislerinin ortak görevleri arasındadır.

4.2.1. Yargı Erkinin Yapısal ve Kurumsal Açıdan Karşılaştırması

Gine yargı erkinde Yüksek Mahkeme, idari ve adli konularda devletin en yüksek mahkemesidir. Anayasa Mahkemesi, yetkileri ve iyi nitelikleri nedeniyle seçilen dokuz (09) üyeden oluşur. Bunlar:

- Saygınlıkları ve bilgelikleri ile tanınan beş (05) çok deneyimli şahsiyet, (Cumhurbaşkanı tarafından önerilen 3 kişi ve Ulusal Meclis Başkanı tarafından atanan iki kişi dahil);
- Meslektaşları tarafından atanan iki (02) deneyimli hakimi;
- Meslektaşları tarafından atanan uzmanlıklarıyla tanınan iki (02) hukuk fakültesi mezunu.

Anayasa Mahkemesi üyelerinin, yenilenemez dokuz (09) yıllık görev süreleri vardır. Mahkemenin hiçbir üyesi, koşullar ne olursa olsun dokuz (09) yıllık bir süreyi aşamaz. Anayasa Mahkemesi Başkanı, üyeleri arasından yenilenemeyen dokuz yıllık bir süre için Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Cumhurbaşkanı haricinde Anayasa Mahkemesi kura çekilerek üç yılda bir üçte bir oranında yenilenir. Anayasa Mahkemesi üyeleri görev süreleri boyunca görevden alınamazlar. Anayasa Mahkemesinin izni olmadan yargılanamazlar ve tutuklanamazlar. Suç veya kabahat durumunda Anayasa Mahkemesi üyeleri Yargıtay'a karşı sorumludur.

- Sayıştay: Sayıştay, kamu maliyesinin kontrolü için yetkilidir. Yargı yetkisine ve danışma yetkilerine sahiptir. Kamu hesapları, bölgesel ve yerel makamlar, kamu kurumları, kamu ve yarı kamu teşebbüsleri ve devletin mali yardımından yararlanan tüm kurum ve kuruluşlar hakkında karar verir. Aynı zamanda seçim kampanyalarının hesaplarını ve kendisine kanunla verilen konuları da bilir. Sayıştay ayrıca Anayasa Mahkemesine ulaşan malvarlığı beyanlarının kontrolünden de sorumludur. Bir rapor hazırlar ve cumhurbaşkanına ve millet meclisine gönderir. Sayıştay'ın oluşumu, teşkilatı, işleyişi ve üyelerinin disiplin rejimi organik bir kanunla belirlenir.

- Yüksek Adalet Divanı: Yüksek Adalet Divanı, bir Yargıtay üyesi, bir Anayasa Mahkemesi üyesi, bir Sayıştay üyesi ve Yargıtay tarafından seçilen altı (6) milletvekilinden oluşur. Yüksek Adalet Divanı Başkanı, Yüksek Adalet Divanı üyeleri tarafından seçilen bir sulh yargıcısıdır. Yüksek Adalet Divanı kararları, af veya inceleme olmadıkça temyize tabi değildir. Yüksek Adalet Divanı, vatana ihanet durumunda cumhurbaşkanını, suç ve suçlardan dolayı başbakan ve hükümetin diğer üyelerini yargılama yetkisine sahiptir:

Cumhurbaşkanı, başbakan ve hükümet üyeleri, Yüksek Adalet Divanı nezdinde iddianame verilmesi halinde görevlerinden uzaklaştırılır. Beraat halinde görevlerine devam ederler. Organik bir yasa, çalışma kurallarını ve yüksek adalet mahkemesinde izlenen prosedürü belirler. Yüksek Adalet Divanı, suçların ve kabahatlerin tanımlanmasına ve cezaların fiillerin işlendiği tarihte yürürlükte olan kanunlardan kaynaklanacak şekilde belirlenmesine bağlıdır.

Türkiye'de bulunan Anayasa Mahkemesi, kanunların anayasaya şekil ve esas bakımından aykırılığı ile anayasa değişikliklerinin şekil bakımından anayasaya

uygunluğunu denetleyen üst yargı birimidir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı herhangi bir siyasi partinin kapatma davası üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karar verilir. Anayasa Mahkemesi on beş üyeden oluşur.

Türkiye'deki yargı kollarının örgütlenmesi ve Yüksek Mahkemeler kısaca incelenecek olursa;

- Anayasa Yargısı: Anayasa yargısı Anayasa Mahkemesi'nin Anayasa Mahkemesi sıfatıyla baktığı işler ile Yüce Divan sıfatıyla baktığı işlerin bütünüdür. Anayasa Mahkemesi, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunu'nda düzenlenmiş olan özel yargılama usulüne tabidir.

- İdari Yargı: İdari yargı idari makamların kamu hukuku alanındaki faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıkları kapsar. Türk yargı sisteminde idari yargı da kendi arasında ikiye ayrılır: Askeri İdari Yargı ve Genel İdari Yargı. Asker kişileri ilgilendiren ve askeri hizmete ilişkin idari işlem ve eylemlerden doğan uyuşmazlıkları çözme konusunda ilk ve son derece mahkemesi olarak Askeri Yüksek İdare Mahkemesi görevlidir.

- Adli Yargı: Adli yargı diğer yargı kolları dışında kalan tüm yargısal faaliyetleri kapsar ve en yüksek mahkemesi Yargıtay'dır. Adli yargı da kendi arasında ceza yargısı ve medeni yargı olarak ikiye ayrılır. Ceza yargısı alanındaki genel mahkemeler ağır ceza asliye ceza ve sulh ceza mahkemeleridir. Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kanun yolu olarak bölge adliye mahkemeleri adı altında istinaf mahkemelerinin kurulacağı bildirilmiş ancak bu mahkemeler henüz kurulamamıştır.

- Sayıştay: 1982 Anayasası'nın 160. maddesine göre, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetleyen ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlayan ve kanunlarla kendisine verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapan bir kuruluş olarak görevini sürdürmektedir.

- Uyuşmazlık Mahkemesi: Türkiye’de birden çok yargı kolu bulunduğu için, bu yargı kolları arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için kurulmuş olan bir yüksek mahkeme de uyuşmazlık mahkemesidir,

- Yüksek Seçim Kurulu: Türkiye’de seçimlere ilişkin şikâyetleri ve itirazları karara bağlamakla görevli il ve ilçe seçim kurulları ile bu kurullarını kararlarını kesin olarak incelemekle görevli Yüksek Seçim Kurulu’nun oluşturduğu bir seçim yargısı da mevcuttur.

Bu açıklamalar doğrultusunda, her iki ülkenin de yargı sisteminde üst yargı organlarının bulunduğu görülmektedir. İlk derece mahkemeleri veya yerel mahkemelerce verilen kararlar üst yargı denetimine tabidir. Özellikle belirtmek gerekir ki iki ülke sisteminde de üst yargı organlarının bulunması bu yargı organlarının birebir aynı olduğu anlamına gelmez. Her ülkenin kendi şartlarına ve ihtiyaçlarına göre oluşturulan hukuksal kurumları bulunmaktadır. Ancak büyük ölçüde işlev ve mahiyet benzerlik bulunmaktadır.

Her iki ülkede de ayrı bir anayasa mahkemesi ve temyiz mahkemesi bulunmaktadır. Türkiye’de adli (Yargıtay) ve idari (Danıştay) yargı üst organları ile adli ve idari yargı organları arasındaki görev uyuşmazlıklarını karara bağlayan Uyuşmazlık Mahkemesi üst yargı organları arasında bulunmaktadır. Seçim işleri, Yüksek Seçim Kurulu tarafından yürütülmektedir. Sayıştay da kamu idarelerinin hesap işlem ve faaliyetlerini denetleyen bir yargı kurumudur.

Gine’deki ve Türkiye’deki hükümet sisteminin yürütme-yasama ve yargı erki çerçevesinde karşılaştırması yapılırken unutulmaması gereken söz konusu karşılaştırmanın başka yönetim sistemlerini öğrenerek ufku genişletmesi, idari/siyasi hipotezlerin sınanması, öngörülebilirlik ve kontrol etme potansiyeli sağlaması gibi avantajlardan olabileceği gibi aynı kavramın farklı ülkelerde farklı anlamlara gelebilmesi benzer şeyleri karşılaştırmada güçlüğe neden olması, birbirine çok benzedikleri düşünülen herhangi iki ülke arasında bile kayda değer farklılıkların olması ya da karşılaştırma yapılan iki ülkenin sistemlerini çok iyi bir şekilde bilmesinin gerekliliği gibi dezavantajlarının da söz konusu olabileceğidir (Kutlu, 2012: 21-22).

SONUÇ

Başkanlık sistemi, parlamenter sistem ve yarı başkanlık sistemi, demokratik hükümet sistemleridir. Yasama ve yürütme kuvvetlerinin yumuşak bir biçimde ayrıldığı parlamenter sistemin aksine başkanlık sisteminde kuvvetler sert bir biçimde birbirinden ayrılmışlardır. Yarı başkanlık sistemi ise bünyesinde hem başkanlık sisteminin hem de parlamenter sistemin bazı argümanlarını barındıran melez bir sistemdir.

Türkiye’de mevcut durumda yürürlükte olan ve kendine has özelliklere sahip cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi partili cumhurbaşkanlığına dayalı ve cumhurbaşkanının halk tarafından seçildiği bir sistemdir. Kuvvetler arasındaki ilişkiler çerçevesinde başkanlık sistemi örneği olarak değerlendirilen ancak cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği seçimlerinin aynı gün yapılması ya da yürütmeye verilen yetkiler çerçevesinde bakıldığında ABD tipi başkanlık sisteminden ayrılan cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi çalışmada incelenen Gine’deki hükümet sisteminden de önemli farklılıklar içermektedir. Nitekim Gine’deki hükümet sistemi başbakanın bulunması, seçimle belirlenen cumhurbaşkanının gibi nedenlerle bakışta yarı başkanlık sistemi görüntüsündedir. Ancak her ne kadar kurumları itibarıyla Gine hükümet sistemi yarı başkanlık sistemi görüntüsünde olsa da görev-yetki ve sorumluluklar açısından yarı başkanlık sistemine çok uzak bir sistemdir. Yasama ve yürütme erklerinin ilişkisi ve yetkilerine bakıldığında ise birçok hukukçu ve siyaset bilimciye göre Gine hükümet sistemi “başkanlık” sistemidir. Türkiye’deki cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ise bir başkanlık sistemi görüntüsünde olsa da başkanlık sisteminden önemli farklılıklar içermektedir. Aynı hükümet sisteminin farklı uygulamaları olarak Gine ve Türkiye’deki bu durumun arka planında da ülkelerin içinde bulunduğu coğrafyanın, mevcut kültürlerinin ve tarihi yapılarının önemli etkisinin olduğu söylenilebilir.

KAYNAKÇA

- ARSLAN, Ali; Türkiye İçin Başkanlık Sistemi: Demokratikleşme, İstikrar, Kurumsallaşma, 1. Baskı Turkuaz Matbaacılık Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 2015.
- ASLAN, R.; “Başkanlık Sistemi Amerika Birleşik Devletleri”, Başkanlık Sistemi ve Türkiye, (Ed. N. T. Arslan), Ankara, 2013.
- ATAAY, Faruk; “Türkiye’de Hükümet Sistemi Değişikliği: Parlamenter Sistemden Başkanlık Sistemine Geçiş”, <https://www.academia.edu>, 05.01.2019.
- AYAN, Musil Pelin; "Hükümet Sistemleri: Başkanlık ve Parlamenter Sistem" Karşılaştırmalı Siyaset: Temel Konular ve Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2013.
- AVCI,Engin; Başkanlık Sistemi ve Türkiye, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, SBE, YYLT, Samsun, 2014.
- BANGOURA, Mohamed Tétémedi ve Dominique Bangoura; Gouvernance et réforme du secteur de la sécurité en Guinée Défis démocratique et de refondation ». 1. Baskı, Paris, l'Harmattan Yayınları, 2010.
- BALDÉ,Hassatou;LePouvoirExecutif enGuinee<http://jafricacogen.blogspot.com/2014/08/le-pouvoir-executif-en-guinee.html?m=>, (Erişim Tarihi: 07.08.2019).
- BEZCİ, Bünyamin; “Demokasi ve Başkanlık Sistemi”, Muğla Üniversitesi, Yönetim Bilimleri Dergisi, Muğla, 2005, ss. 78-79.
- BERNARD, Charles; “Un parti politique africain : le Parti Démocratique de Guinée”, Vol 12, Revue Française de Science Politique, 1962, s. 312-313.S
- BİLİR, Faruk; “Türkiye’ye Özgü Yeni Bir Hükümet Modeli: Cumhurbaşkanlığı Sistemi”, <http://www.yeniturkiye.com>, (Erişim Tarihi: 09.01.2019).
- CANER, Ercan; “Başkanlık Sisteminin Avantajları ve Dezavantajları”, <https://sunsavunma.net>, (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

COURNANEL, Alain; L'Economie Politique De la Guinee (1958-2010), 1. Baskı, Paris, l'Harmattan, 2012.

CONSTITUTION, Guineenne De 2010 CNT, 1. Madde.

CÉSAÏRE , Aimé; La Pensée Politique de Sékou Touré, 1. Bakıs , Conakry, Présence Africaine Yayınları, Guinee Independante, 1960.

ÇAM, E.; Çağdaş Devlet Sistemleri, 1. Baskı, İstanbul , Der Yayınları, 2000.

ÇOLAK, Çağrı D., Bülent Şener ve Muhammed Yunus Bilgili; “Comparative Analysis of The Turkish Presidential System with Government Systems Including Separation of Powers”, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari bilimler Dergisi, 18. Cilt, 1. Sayı, 2017.

ÇELİKİ, Demirhan Burak <https://www.birarada.org/tr/27684/YURUTME-OLCUTLERI-Denge-ve-Denetlemeli-Bir-Baskanlik-Sisteminde-Yurutme-Icin-Olcutler>02.10.2019, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi

DAHL, Robert; Demokrasi ve Eleştirileri, Yetkin Basımevi, Ankara, 1993.

DEMİRCİ, Savaş; “Yasama, Yürütme ve Yargı Ekseninde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2018.

DIALLO, Cellou Dalein; “Reconnait la victoire d'Alpha Condé”, Jeune Afrique, 3 septembre2010,<http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20101203080928/maroc-violences-guineesanteapres-la-cour-supreme-cellou-dalein-diallo-reconnait-la-victoire-d-alphaconde.html>>>, (Erişim Tarihi: 30.08.2019).

DYE, T.R.;. Politics in America, 5th Edition. New Jersey: Prentice Hall, 2003.

ELGİE, Robert; “The politics of semi-presidentialism”, Robert, (ed.) Semi-presidentialism in Europe. Comparative European politics . Oxford University Press, Oxford, UK, 1999, s. 1-21.

ELLİS, Stephen; “West Africa's International Drug Trade,” African Affairs 108, no. 431, 2009, s.171-96.

ERDOĞAN, Mustafa; Anayasa Hukukuna Giriş, Orion Kitabevi, Ankara, 2017.

ERDEM, Kasım "Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Yarı-Başkanlık Sistemi, 1.Baskı, TBMM Basimevi,Ankara,2014

"Perspective: Turkey’s New Government Model and The Presidential Organization"
file:///C:/Users/Scs/Desktop/45_Perspective.pdf

FENDOĞLU, Hasan Tahsin; “Başkanlık Sistemi” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:2, s.1, (<http://dergipark.gov.tr/inuhfd/issue/22416/239952> >) (Erişim Tarihi: 10.02.2019).

GEZİCİ, Hikmet Selahattin; “Türkiye’de Hükümet Sistemi Arayışları Ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine Yönelik Bir Analiz”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 82.

GILBERT, Ifono Aly; la Guinee de Ahmed Sekou Toure a Alpha Conde ou le Chemin de la Democratie, 1. Baskı, Paris, l’Harmattan Yayınları, 2013.

GİNE, Cumhuriyeti Anayasası, 2010.

GÖKÇE, Ali Fuat; Başkanlık Sistemi Uygulamaları: ABD, Venezuela, Meksika’, Akademi Bakış Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız, <http://www.akademikbakis.org>, 2012, s. 30.

GÖNDER, Hasan; “Presidential System and Its Applicability to Turkey”, Bilecik Şeyh Edebali University Journal of Social Sciences Institute, Yıl,2. Cilt, 1. Sayı 7, 2017, ss. 158-159.

GÖNENÇ, Levent; “Uygulamada Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, <http://www.tepav.org.tr>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

GÖZLER, Kemal; Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Kitabevi Yayınları, Dördüncü Baskı, Bursa, 2004.

GÜL ve Diğerleri; “The New Turkish Presidential Government System in the Light of American Presidential and French Semi-Presidential Systems” Strategic Public Management Journal Volume 3, Special Issue, 2017, pp. 105.

GÜL, Hüseyin, İhsan Kamalak ve Songül Sallan Gül; “Amerikan Başkanlık ve Fransız Yarı-Başkanlık Sistemleri Işığında Türkiye’nin Yeni Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi”, Strategic Public Management Journal, 3. Cilt, 2017.

GÜLENER, Serdar ve Nebi Miş; Cumhurbaşkanlığı Sistemi, SETA, 190. Sayı, 2017.

HEYWOOD, Andrew; Siyasetin Temel Kavramları, 5. Baskı, Ankara, Adres Yayınları, 2012.

HIRIBARREN, Vincent; Vers quelle démocratie se dirige la Guinée-Conakry (2008-2010) ?” Cahiers d’Histoire Immédiate University of Leeds School of History, PhD student, 2011, s. 5.

KARAMAN, M.; “Hükümet Sistemi Tartışmaları Bağlamında Başkanlık ya da Yarı Başkanlık Sistemlerinin Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.9, Hatay, 2012, s. 18.

KAMALAK, İhsan; “Siyasal İstikrar ve Başkanlık Sistemi: Amerikalı Birleşik Devletleri Örneği”, Başkanlık Sistemi ve Türkiye, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2007, s. 53.

KAMANO, Paul; Le Portrait du changement sous Alpha Conde, 1.Bakı, Paris Publibook Yayınları, 2015.

KASIM, ERDEM; Yarı-Başkanlık Sistemi: Teori Pratik ve Tartışmalar Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı Başkanlık Sistemi, Ankara, TBMM Basımevi, 2014.

KARTAL, Nazım ve Yılmaz Demirhan; Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi Ve Yeni Sistemin Kamu Yönetimine Yansımaları, Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu, Sonçağ Yayıncılık, 2017.

KOTAN, M. L; “Türkiye’deki Sistem Tartışmaları Çerçevesinde Siyasal Sistemlerin Analizi ve Başkanlık Sisteminin Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Kafkas Üniversitesi, Kars , SBE, YYLT, 2013, s. 83.

KILINÇ, Zeynel Abidin; “Başkanlık Sistemi ve Güçlü Tek Parti Hükümeti”, Dergisi Cilt 1, zkilinc@sakarya.edu.tr, 2015, s. 19-20.

KURU, Burhan; Türkiye İçin Başkanlık Sistemi, Fakülte Matbaası, İstanbul, , s.92, Aktar TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı (2017) Yayınları Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Başkanlık Sistemi (ABD, Arjantin, Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya Örnekleri), Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, 1997.

KUTLU, Önder; Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi Teorik Çerçeve ve Ülke Uygulamaları, 2. Baskı, Çizgi Kitabevi, Konya, 2012.

KUZU, Burhan; Türkiye için Başkanlık Sistemi, <http://www.libertedownload.com>, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

KUZU, Burhan; Her Yönü ile Başkanlık Sistemi, 6. Baskı, Ktapyurdu.com İstanbul, (<https://www.kitapyurdu.com/kitap/her-yonu-ile-baskanlik-sistemi/274793.html>) (Erişim Tarihi: 23.10.2019).

KÜÇÜKOBA, G; “Başkanlık Sistemi ve Türkiye’ye Uygunluğu Sorunsalı”, Dicle Üniversitesi, SBE, YYLT, Diyarbakır, 2001, s.35.

MONDE, Perspective; 27 Mars 1984 Deces Du president guineen Ahmed Sekou Toure, <http://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMEve?codeEve=597> (Erişim Tarihi: 07.08.2019).

MONÉNEMBO, Tierno; « L'ONU recolonise l'Afrique », Le Monde, 3 janvier 2011, http://www.lemonde.fr/idees/article/2011/01/03/l-onu-recolonise-l-afrique_1460370_3232.html>> (Erişim Tarihi: 30.08.2019).

NGUENANG, P; Republique De Guinee : Rapport sur la performance de la gestion des finances Publiques , Departement des Finances Publiques Yayınları , Conakry, 2018.

ONAR, Erdal; “Türkiye'nin Başkanlık veya Yarı-Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünölmeli midir? Başkanlık Sistemi İçinde, Teoman Ergöl ed., Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2005.

ORHAN Aldıkaçtı,; Modern Demokrasilerde ve Türkiye'de Devlet Başkanlığı, İstanbul 1960, s. 21.s

PRADEL, Martin ve Florent Gee l; 1 an après le massacre du 28 septembre 2009 Nouveau Pouvoir, Espoir DE Justice ?, FIDH/OGDH Yayınları, Conakry, 2010.

ŞAHİN, Yasin; Gine Cumhuriyeti Ülke Profili, T.C. Ticaret Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü Yayınları, 2018.

SANGARE, S ve Camara; “Etat De La Gouvernance En Afrique De L'ouest: Guinee” Codesria Dergisi vol 1, 2011, s.16.

SCOTTİ, Valentina Rita; “Presidentialism in Turkey. A first appraisal of 2017 Constitutional Reform”, <http://www.academia.com>, 12.01.2019.

SİDİBE, Moussa; <http://jafriacogen.blogspot.com/2014/08/le-pouvoir-executif-en-guinee.html?m=12>, 4th August 2014 (Erişim Tarihi: 07.08.2019).

THİAM, Mohamed Aly; La Cour des Comptes Issue de la Constitution de la Republique Guinee, 1.Baskı, Paris,l'Harmattan Yayınları, 2016.

THİAM, Mohamed Aly; Droit Constitutionnel: Le Pouvoir Executif En Guinee, 1.Baskı, Paris, l'harmattan Yayınları, 2017.

- THUİLLET, Guillaume; Le Systeme İdeal, 1. Baskı, Paris, Booko on Demand, 2011.
- TRAORE, Aly; “Cours de Droit Constitutionnel” Genel Lansana Conte Ünivertesi Yayınları, Conakry, 2010, ss. 89-90.
- TUNÇKAŞIK, Halil; “Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Başkanlık Sistemi” Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik Ve Tartışmalar, Ed. Semra Gökçimen, TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, 2017, ss. 7-8.
- TUNÇKAŞIK, Halil, "Parlamenter Sistem: Teori, Pratik ve Tartışmalar" Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem, TBMM Basımevi, Ankara, 2017, s. 1.
- TUNCKAŞIK, Halit vd.; Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Başkanlık Sistemi, 1. Baskı, TBMM Basımevi, Ankara, 2015.
- TURAN, Abdulmenaf; “Türkiye’nin Yeni Yönetim Düzeni: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”, Social Sciences Research Journal, 7. Cilt, 3. Sayı, 2018.
- TÜRKİYE Cumhuriyeti Anayasası, 1982.
- UĞUR , Ömürgönülşen; Amerika Birleşik Devletlerin’de Kamu Yönetimi, içinde Kamu Yönetimi Ülke İncelemeleri, ed. B. A. Güler, 2. Baskı,. İmge Yayınevi, Ankara, 2009, s. 313-412’den aktaran GÜL ve Diğer, “The New Turkish Presidential Government System in the Light of American Presidential and French Semi-Presidential Systems” Strategic Public Management Journal Volume 3, Special Issue, 2017, pp 105-106.
- ULUŞAHİN, Nur; Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi, 1. Baskı, Yetkin Basımevi, Ankara, 1999.
- Wikipedia, “ Kuvvetler ayrılığı”, (Erişim Tarihi: 10-02-2019).
- YAMAN, Abdulsamet; "Başkanlık Sistemi, Uygulamaları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği", <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/157360>, (Erişim Tarihi :02.01.2019) Cilt: 24, Sayı: 1, Elazığ, 2014, ss. 83-98.

YAZICI, Serap; Başkanlık ve Yarı Başkanlık Sistemleri Türkiye İçin Bir Değerlendirme, 2.Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2011.

YURTSEVER, Emre Furkan; Başkanlık Sistemi Uygulamaları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”,
SiyasetBilimiveKamuYönetimi<http://www.aksam.com.tr/siyaset/baskanlik-sistemi-nedir/haber-458635>, (Erişim Tarihi :07.11.2019).

Banque Africaine De Developpement Fonds Africain De

Developpement., 2011, Document De Stratégie-Pays 2012-2016, Département régional Ouest 2 (ORWB).

Banque Mondiale., 2009, Guinée : Revue de la politique de développement, Washington, DC.

Banque Mondiale., 2011, Rapport Doing Business 2011, Washington, DC.

BAKKOUR, D., 2013, Un Essai De Définition Du Concept De Gouvernance, Laboratoire Montpelliérain d’Economie Théorique et Appliquée.

BRODEUR, M., ve DELORME, P., 2011, Pour une gouvernance locale responsable, Association Internationale des Maires Francophones Dergesi, Montreal.

DIALLO, A., 2009, Problématique De La Gouvernance En République De Guinée Et L'appui De La Banque Mondiale, Université Sonfonia De Conakry.

Fond International De Developpement Agricole, 1999, La Bonne

Gouvernance : Une Mise Au Point, Conseil d’administration - Soixante-septième session, Rome.

DESROCH, F., 2016, La Nouvelle Geston Publique: Une Manifestation Des Transformations Néolibérales Du Pouvoir, université de Québec, Montréal.

FREYSS, J., 2003, Gouvernance, Université Paris I Pantheon-Sorbonne Institut d’Etude du Developpement Economique et Social.

GIOVANNİ, Sartori, Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği, (Çev. Ergun Özbudun), Yetkin Yay., Ankara 1997, s. 137

GUINEE - Agence Nationale De Lutte Contre La Corruption Et De Moralisation Des Activites Economiques Et Financieres (ANLC)., 2005, Enquête Nationale sur la Corruption et la Gouvernance en Guinée, Ministère à la Présidence Chargé du Contrôle Economique et Financier.

GUINÉE - Agence Nationale De Lutte Contre La Corruption.,

2007, Gouvernance Et Institutions, Comment Reconstruire Un Etat De Droit En Guinee Et Mettre Fin À La Corruption? », Hôtel Mariador (Conakry), SS. 17.

GUINÉE - Agence Nationale De Promotion De La Bonne Gouvernance Et De Lutte Contre La Corruption (ANLC)., 2011, Etat de la

GUINÉE - Ministère Du Plan Et De La Cooperation Internationale, 2017, Plan National De Développement Economique et Social 2016-2020, cilt.1.

İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi https://insamer.com/tr/gine_726.htm 24.09.2020

GUINEE – Union Europeenne., 2012, Document de stratégie pays et Programme indicatif national pour la période 2008-2013, Conakry.

HALL, P. A., 1993, Policy Paradigms, Social Learning and the State: The Case of Economic Policymaking in Britain en Comparative politics, Comparative Politics Dergisi, C.25, Sayı 3, ss 275-296.

HOOD, C., 1991, A Public Management for all Seasons? , Public Administration Dergisi, C. 69, Sayı. 1, ss. 3-19.

İZCİ, F., Ve SARITÜRK, M., 2007, Değişen Kamu Yönetimi Anlayışı: İyi Yönetişim ve Temel Bileşeni Olarak Hesap Verebilirlik, Uluslararası Akademik Değer Çalışmaları Dergisi, C. 3, Sayı. 13, ss. 178-198.

JOUMARD, R., 2009, Le Concept de Gouvernance, Hal00489237 Dergisi, ss. 52.

KESİM, K., Ve PETEK, A., 2005, Avrupa Komisyonunca Belirlenen İyi Yönetişimin İlkeleri Çerçevesinde Türk Kamu Yönetimi Reformunun Bir Eleştirisi, Amme İdaresi Dergisi, Cilt.38, Sayı. 4, s. 39-58.

NGUENANG, P, J., 2018, République de guinée : Rapport sur la performance de la gestion des finances publiques, Département des finances publiques.

Organisation Guineenne De Defenses Des Droits De L'homme Et Des Citoyens., 2010, 1 An Après Le Massacre Du 28 Septembre 2009 Nouveau Pouvoir, Espoir De Justice ?, Fédération Internationale Des Ligues Des Droits De L'homme.

Organisation Mondiale Du Commerce, Examen Des Politiques Commerciales, 2018, Organisation Mondiale Du Commerce, SS. 370.

REPUBLIQUE DE GUINEE., 2018, Contribution Nationale Volontaire À La Mise En Œuvre Des Organisations De Développement Durable, Forum Politique De Haut Niveau, New-York.

SANGARE, S, A., ve CAMARA, O, S., 2011, État De La Gouvernance En Afrique De L'ouest : Guinée, CODESRIA Dergisi.

TÜRKİYE CUMHURİYET DIŞLERİ BAŞKANLIĞI

<http://www.mfa.gov.tr/ginesiyasi-gorunumu.tr.mfa>25.09.2020

TOKSÖZ, F., 2008, İyi Yönetişim El Kitabı (1. Baskı), yay, Tesev Yayınları, İstanbul.

TOURNIER, C., 2007, le Concept de gouvernance en Sciences Politiques, Polít. Bogotá Dergisi (Colombia), C. 12, Sayı. 1, ss. 63-92, enero-junio.

TUNCKAŞIK, Halit vd.: Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri Başkanlık Sistemi, 1.Baskı, TBMM Basimevi,Ankara,2015.

WORLD BANK., 1989, Sub-saharan Africa. From Crisis to sustainable growth, World Bank, Washington, DC.

YOKUŐ, Sevtap Türkiye’de Seçimler Ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi Yeni dönemde demokratikleŐmeye dönüŐ olanakları olabilir mi?

August/Ağustos 2018

 <p>KONYA</p>	<p>T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü</p>	 <p>SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p>
--	--	--

ÖZGEÇMİŞ

Ibrahima CHERİF 1988 yılında Faranah'ta doğdu. İlk ve Orta öğrenimini Banian'da tamamlayıp, 2010 yılında Sosyal Bilimler bölümünde eğitim aldığı Lise'den mezun oldu. Aynı yıl başladığı General Lansana Conte Sonfonia-Conakry Üniversitesi Hukuk ve Siyaset Bilimi Fakültesi'nden 2013 yılında mezun oldu. Mezun olduktan sonra 4 yıl boyunca özel sektörde (Mas Et Freres Transfert D'argent) çalıştı. 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Kondil'de Türkçe eğitimi aldı. 2018 yılından itibaren aynı üniversitenin Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde yüksek lisans eğitimi almaya başladı.